Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН. ◆ 26 март 1970 йил, пайшанба ◆ № 71 (14.537). ◆ Баҳоси 2 тийин.

РЕСПУБЛИКА БЎЙЛАБ

БЕКОБОДДАГИ В. И. Ленин номли металлургия заводининг Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Саид Нуриддинов бошлиқ бўлган прокатчилар бригадаси юбилейни муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олишга аҳд қилган. Улар кунлик топшириқларни ошириб бажармоқдалар.

Қ. Розиқов фотоси, (ТАСС).

ЛЕНИНЧА ИШЛАШ САНЪАТИ

Улуғ Лениннинг битмас-туганмас, оламшумул-тарихий меросига назар солар эканмиз, унда социалистик давлат қурилиши ва унинг ҳаётий бош принциплари ғоят донолик билан кашф қилинганлигининг гувоҳи бўламиз. Дарҳақиқат, Ленин Совет давлатининг ассосчисидир. У социалистик давлатчиликнинг асосий қонун-қоидаларини ишлаб чиқиш билан бирга, Совет давлати муҳташам биноси пойдеворига дастлабки ғиштларни қўйган буюк инсондир. У социалистик давлатнинг кенг меҳнаткашлар оммасининг иродасини ифода қилиши, унинг орзу-умидларини изчил равишда амалга ошириш учун хизмат қилиши лозимлигини қайта-қайта уқтирар эди.

Давлатни бошқаришнинг, хўжаликка раҳбарлик қилишнинг ленинча принциплари эндиликда Коммунистик партия ва Совет давлатининг ҳаёт қонуни, буюк дастури бўлиб қолди. Ленинча иш услуби — бу давлатни идора қилишда социалистик демократияга оғишмай амал қилиш, муҳим сиёсий ва хўжалик масалаларини ҳал этишга кенг меҳнаткашлар оммасини жалб қилиш, омманинг ақл-заковатига, ижодкорлигига ҳамиша таяниш, социалистик экономика ва маданият тараққиётига планли, илмий раҳбарлик қилишдан иборатдир.

Социалистик демократия — Совет давлат аппарати ҳаётининг бош қонунидир. У халқнинг ўзи томонидан ва халқнинг ўзи учун амалга оширилади. Демократиямизнинг буржуа демократиясидан туб фарқи ҳам шундадир. Бизда халқ ҳокимиятчилиги — бу давлат органлари ишини омманинг моддий ва маънавий эҳтиёжларини, истакларини ҳисобга олган ҳолда қуриш, социал-сиёсий масалаларни ҳал этишда меҳнаткашларнинг таклиф ва мулоҳазаларини ҳамиша эътиборга олиш, давлатни идора қилишга меҳнаткаш оммани ҳар томонлама жалб этишдан иборатдир.

Қарорларни бажариш ва ижрони текшириш ҳам давлат аппарати фаолиятида етакчи ўрин эгаллайди. В. И. Ленин Совет давлати органлари қабул қилган ҳар бир қарор конкрет ва турмушга яқин бўлишини талаб қилиш билан бирга, бу қарорларнинг сўзсиз бажарилишини, қарорлар ижросини текшириш намунали йўлга қўйилишини қатъий талаб қиларди. У умумий, кундалик ҳаётдан узоқ, нореал қарорлар чиқарилишига қарши астойдил курашарди. Дарҳақиқат, ҳамма шарт-шароитларни ҳисобга олмасдан, замонавий фан ва техника ютуқлари асосида тузилмаган, ҳеч кимни ҳеч нарсага масъул қилмайдиган қарорлар ишга ҳалақит беради, холос, ходимларнинг топширилган вазифа учун масъулиятини камайтиради.

В. И. Ленин Совет давлат аппаратининг ҳамиша пухта, ҳалол ва тез ишлашини талаб қиларди, ўзи ҳам шунга амал қиларди. Давлат органининг суст, бепарво ишлашидан фақат душманларгина фойда кўради, деган эди у. Доҳий қоғозбозликни, фақат қарорлар чиқариш билан чекланиб қолган идоралар, ходимларни аёвсиз танқид қиларди. «Биз резолюциялар билан эмас, балки иш билан шуғулланишимиз керак, — деган эди у. — Буржуа тузумида иш билан давлат органлари эмас, балки хўжайинлар шуғулланарди. Бизда эса хўжалик иши — бизнинг умумий ишимиздир. Бу биз учун энг марокли сиёсатдир». Республикамиз давлат идоралари ва муассасаларининг ходимлари доҳийнинг ана шу кўрсатмаларига амал қилиб, хўжаликка ленинча раҳбарлик қилишни таъминлаш, ҳамма муҳим ишларни сансалорликка солмай, тез ва пухта бажариш санъатини тобора пухтароқ ўрганиб бормоқдалар, ўз иш форма ва методларини такомиллаштирмоқдалар.

Ленинча ишлашнинг форма ва методлари хилма-хил ва ранг-барангдир. Энг муҳими улардан моҳирона, маҳаллий шарт-шароитларни, коммунистик қурилишнинг муайян вазифаларини ҳисобга олган ҳолда ижодий фойдаланишдир. Шуни кўзда тутиб, Коммунистик партия ва Совет давлати идора қилишнинг форма ва методларини такомиллаштирмоқдалар, давлат аппаратининг фаолияти кенг меҳнаткашлар оммасининг талаб ва эҳтиёжларини ҳисобга олишини, халқнинг бунёдкорлик талант ва қобилиятларини кенг қулоч ёздиришга имкон беришини таъминлаш ҳақида тинмай ғамхўрлик қилмоқдалар. Шу туфайли бизда халқ билан партия, социалистик давлатимиз иродаси бир-бирига мослашиб, уйғунлашиб кетган. Чунки Совет давлатимиз ва партиямизнинг халқ манфаатларидан, коммунистик жамият қуриш манфаатларидан бошқа манфаати йўқ. Ана шуларнинг ҳаммаси социалистик давлат тўғрисидаги ленинча таълимотнинг ҳаётийлигини ҳамда оламшумул-тарихий аҳамиятга эга эканлигини янги куч билан қайта-қайта таъкидламоқда.

Совет Ўзбекистони меҳнаткашлари буюк доҳий В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллик юбилейини меҳнатда, социал-маданий қурилишда зўр ютуқлар билан кутиб олар эканлар, доҳийнинг социалистик давлатчилик ҳақидаги ўлмас ғоялари ҳаётда изчиллик билан амалга ошаётганини кўриб, ўзларининг давлатни идора қилишда қатнашиши учун барча имкониятлар яратиб қўйилганини кўриб, бутун қалби билан қувонадилар, шундай шарт-шароитлар яратиб берган Ленин партиясига — Коммунистик партияга ўзларининг чексиз меҳр-муҳаббатини изҳор қиладилар.

Н. В. ПОДГОРНИЙ ЭРОНГА ЖЎНАБ КЕТДИ

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний Эрон шаҳаншоҳи Муҳаммад Ризо Паҳлавий ҳазрат олийларининг таклифига биноан 24 мартда расмий визит билан Москвадан Эронга жўнаб кетди.

СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари, Туркманистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. М. Клычев, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Н. А. Тихонов, СССР ташқи ишлар министрининг ўринбосари В. М. Виноградов, СССР Министрлар Советининг Ташқи иқтисодий алоқалар Давлат Комитети раисининг биринчи ўринбосари И. В. Архипов унга ҳамроҳлик қилмоқдалар. Совет Иттифоқининг Эрондаги элчиси В. Я. Ерофеев Теҳронда уларга қўшилади.

(ТАСС).

* * *

ТЕҲРОН, 25 март. (ТАСС). СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний ва унинг ҳамроҳлари бугун расмий визит билан Теҳронга келдилар.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

М. М. РАҲМОНҚУЛОВГА «ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН МАДАНИЯТ ХОДИМИ» ФАХРИЙ УНВОНИ БЕРИШ ТЎҒРИСИДА

Республика меҳнаткашларини коммунистик руҳда тарбиялаш соҳасидаги кўп йиллик ва самарали ишлари учун Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети пропаганда ва агитация бўлимининг мудири Маҳмуд Магалимович РАҲМОНҚУЛОВГА «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими» фахрий унвони берилсин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Е. НАСРИДДИНОВА.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Р. САҲИБОЕВ.

1970 йил 25 март.
Тошкент шаҳри.

ВАЪДА БЕРДИНГМИ—БАЖАР!

АҲДИМИЗ ҚАТЪИЙ

Хоразм области меҳнаткашларининг 1970 йилги социалистик мажбуриятларини область ижроия комитетининг раиси Ҳ. МАТРАСУЛОВ шарҳлайди

Деҳқонларимизнинг юбилей йилидаги режалари катта. Бу, олинган социалистик мажбуриятларда ўз ифодасини топган. Пахтакорларимиз ҳосилдорликни кўтариш, ялпи ҳосилни кўпайтириш ва шу тариқа Хоразмнинг шуҳратини тағин ҳам оширишга қатъий қарор қилдилар. Белгиланган юксак маррани муваффақиятли эгаллаш, даставвал, ишлаб чиқариш резервларидан, мавжуд ресурслардан самарали фойдаланишга боғлиқ. Областимизда эса резерв ва имкониятлар катта.

— АНИҚРОҒИ, БУ РЕЗЕРВЛАР НИМАЛАРДАН ИБОРАТ?

— Ҳозирги вақтда областнинг ўртача кўрсаткичидан кам ҳосил олаётган хўжаликлар бор. Масалан, ўтган йили область бўйича гектаридан ўрта ҳисобда 32 центнердан ҳосил олингани ҳолда, 21 колхоз ва икки совхозда ҳосилдорлик 30 центнерга ҳам етмади. Ана шу хўжаликларда ҳосилдорлик ҳеч бўлмаса областнинг бултурги ўртача даражасига етказилса, пахтанинг ялпи ҳосилини камида 10 минг тонна кўпайтириш мумкин. Бундан ташқари, бу йил янгидан 2800 гектар суғориладиган қўриқ ерлар ўзлаштирилади ва қишлоқ хўжалик оборотига киритилиб, унинг кўпчилик қисмига пахта экилади. Бу ҳам ялпи ҳосилни кўпайтириш имконини беради.

Биз бу йил пахта етиштиришга қилинадиган меҳнат ва маблағ сарфини имкони борича камайтириш ва шу тариқа унинг таннархини арзонлаштиришга қатъий қарор қилдиқ. Бунга эришишнинг энг тўғри йўли — пахтачиликни комплекс механизациялаш ва айниқса энг кўп меҳнат ва маблағ сарфлашни талаб қиладиган ҳосил йиғим-теримини кенг машиналаштиришдан иборат. Биз бу муҳим масалага алоҳида эътибор берамиз. Бундан ташқари, сувдан, ўғитлардан, техникадан самарали фойдаланиш чораларини кўрамиз.

— ОБЛАСТДА ЧИГИТ ЭКИШГА ТАЙЁРГАРЛИК ҚАНДАЙ БОРЯПТИ? БЕДА ЭКИШ СОҲАСИДАГИ СУСТКАШЛИКНИНГ САБАБИ НИМАДА?

— Ҳозир ҳамма жойда тупроқнинг шўри ювиляпти. Хоразм шароитида бу муҳим аҳамиятга эга. Айни вақтда маҳаллий ўғит тўплаш ва далага ташиб чиқаришга зўр берилляпти. Техника экишга қай даражада тайёрланганлиги текшириб кўриляпти.

Хоразм республиканинг шимолий районлари жумласига киради ва шу сабабли беда экиш бошқа областлардагига қараганда анча кеч бошланди. Лекин шунга қарамай, областда ҳозиргига қараганда анча кўпроқ майдонга беда экиш мумкин эди. Хўжаликларнинг раҳбарлари бу муҳим ишга етарли эътибор бермадилар. Область партия комитети ва область ижроия комитети улардан беда экиш суръатини ҳамма чоралар билан тезлаштириш ва бу ишни тезроқ тамомлашни, маккажўхори ҳамда бошқа озиқа экинлари экишни жадаллаштиришни талаб этди.

Областимизнинг меҳнаткашлари 1970 йил учун олинган социалистик мажбуриятларни муваффақиятли бажариш ва Хоразмнинг шуҳратини янада ошириш йўлида куч-ғайратларини аямайдилар.

ХОРАЗМ ОБЛАСТИ

ПАХТА — 360 минг тонна

ДОН — 33 минг тонна, шу жумладан шоли 27 минг тонна,

САБЗАВОТ ВА КАРТОШКА — 16,9 минг тонна

ПОЛИЗ ЭКИНЛАРИ МАҲСУЛОТИ — 28 минг тонна

МЕВА ВА УЗУМ — 2,3 минг тонна

ГЎШТ — 7 минг тонна

СУТ — 22,6 минг тонна

ТУХУМ — 7 миллион дона

ЖУН — 360 тонна

ПИЛЛА — 1250 тонна

ЎЗБЕКИСТОН ЛЕНИНЧА ЮБИЛЕЙ ВАХТАСИДА

ЧОРВАДОРЛАРИМИЗ ҒАЛАБАСИ

Колхозимиз чорвадорлари давлатга гўшт сотиш беш йиллик планини муддатидан илгари бажардилар. Тайёрлов пунктларига планда кўзда тутилган 345 тонна ўрнига 376,3 тонна сўқим ва бўрдоқи гўшти топширилди. Гўштга сотилган ҳар бош қорамолнинг тирик вазни 320 килограммни ташкил этди. Шунингдек, колхозимиз давлатга сут етказиб бериш тўрт йиллик топшириғини ҳам анча ошириб адо этдилар.

Т. НОРМУҲАММЕДОВ,
Орджоникидзе районидаги Ленин номли колхоз раиси.
Х. НУРИТДИНОВ,
Колхоз партия комитетининг секретари.

МАККАЖЎХОРИ ЭКИЛЯПТИ

ЖАРҚЎРҒОН райони хўжаликларида маккажўхори экиш бошланди. «Социализм» колхози деҳқонлари қисқа вақтда 90 гектар майдонга барака уруғи қададилар. Улар уруғини бир текисда кўкартириб олиш, парваришни кучайтириш йўли билан гектаридан 500 центнердан сўталик кўкпоя олишга аҳд қилдилар. Хўжалик ўзини-ўзи сараланган маккажўхори уруғи билан таъминлайди, чорва моллари учун етарли дон жамғаради. Маккажўхори экиш Норапи Боймуродов номли колхоз, «Сурхон» совхозида ҳам жадал давом эттириляпти.

Н. ОДИЛОВ.

ЧИГИТ ЭКИШГА ШАЙ

ЯНГИЙЎЛ районидаги Навоий номли колхоз пахтакорлари кўклам экиш кампаниясига тайёргарлик ишларини асосан тугалладилар. Барча маркадаги тракторлар, қишлоқ хўжалик агрегатлари ремонтдан чиқарилди. Универсаллар ва сеялкалар синовдан ўтказилди. Экипаж аъзолари белгиланиб чиқилди.

А. Қурбоналиев бошчилик қилаётган участка пахтакорлари пахта майдонларини чизеллаш ва борона қилишга киришдилар. Кеча 35 гектар майдон борона қилинди. Бошқа участкаларда пахтазорларни озиқлантириш кучайтириляпти. Олтита СУЗ агрегати билан фосфор сепиляпти. Хўжаликда маҳаллий ўғит тўплаш ва чиритишга катта аҳамият берилаётир. Олтита прицепли тракторда далага гўнг чиқарилмоқда. У. Жуматоев, В. Новрўзқулов ўртоқлар кунлик ўғит жамғариш топшириғини анча ошириб бажаряпти.

З. АМРУЛЛАЕВ.

ПАХТА ТОЗАЛОВЧИЛАР ЗАФАРИ

Партия ва ҳукуматимизнинг тежамкорликка қаттиқ риоя қилиш ҳақидаги Хатини қизғин кутиб олган Хайробод пахта тозалаш заводининг серғайрат ишчи, инженер-техник ходимлари доҳий В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига муносиб тўёна ҳозирлашга ҳаракат қилиб, юбилей йилининг биринчи квартал ишлаб чиқариш топшириғини муддатидан илгари орттириб уддаладилар. Маҳсулот реализация қилиш плани 101 процент бажарилди. Завод ишчилари ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, квартал охиригача пландан ташқари 700 минг сўмлик тола, момиқ ва бошқа хил маҳсулотлар ишлаб чиқариш мажбуриятини олдилар.

ПЛАНДАН ТАШҚАРИ

БУХОРО («Совет Ўзбекистони» мухбири). Область колхозлараро қурилиш трестининг ишчи, инженер-техник ходимлари юбилей объектларини қуриб фойдаланишга топшириш бўйича ўз зиммаларига олган 1970 йилнинг биринчи квартал топшириғини барвақт ортиғи билан адо этганликлари ҳақида рапорт бердилар. Трест коллективи йиғилишида қўшимча мажбурият қабул қилинди. Улар квартал охиригача планга қўшимча 160 квадрат метр уй-жой ва 200 квадрат метр молхона биноларини қуриб беришга аҳд қилдилар.

ФАРҒОНА областининг чорвадорлари ҳар 100 бош совлиқдан 100-110 тадан қўзи олишяпти. Суратда: Ҳар 100 бош совлиқдан 120 тадан қўзи олишга сўз берган Қува районидаги «Коммунизм» колхозининг чўпонлари Аҳмад Маҳамадов ва Янгибой Юсуповлар янги туғилган қўзиларнинг соғлигини текшириб кўришяпти.

Г. Бойко фотоси, (ЎзТАГ).

ФРАНЦИЯЛИК МЕҲМОНЛАР ТОШКЕНТ БИЛАН ТАНИШМОҚДАЛАР

Тошкентда меҳмон бўлиб турган Франция саноат ва фан ривожи министри Франсуа-Ксавье Ортоли ва унинг ҳамроҳлари 25 мартда Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Р. Қурбонов ҳузурида бўлдилар. Бўлиб ўтган дўстона суҳбат вақтида у республика экономикаси ва маданиятининг тараққиёти тўғрисида меҳмонларга гапириб берди. Суҳбатда Франциянинг СССРдаги элчиси Роже Сейду, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, республика ташқи ишлар министри М. Т. Турсунов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари С. К. Зиёдуллаев, А. Р. Хўжаев ва бошқа расмий кишилар қатнашдилар.

Тушдан кейин меҳмонлар Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Президиумида республиканинг таниқли олимлари билан учрашдилар. Франция министри ва унга ҳамроҳ бўлиб келган кишилар Ўзбекистонда фаннинг ривожи билан қизиқдилар, республикада илмий тадқиқотларнинг қандай ташкил этилганлиги билан танишдилар. Франция вакиллари тўқимачилик ва уйсозлик комбинатларини бориб кўрдилар, Тошкентнинг диққатга сазовор жойларини кўздан кечирдилар.

(ЎзТАГ).

СЎЗ УСТАЛАРИ АНЖУМАНИ

МОСКВА 25 март. (ТАСС). Бугун эрталаб Союзлар уйининг колонна залида РСФСР ёзувчилари учинчи съездининг мажлиси очилди.

Делегатлар проза, поэзия, драматургия ва болалар адабиёти тўғрисидаги докладларни муҳокама қилишга киришдилар.

Музокараларда биринчи бўлиб Москва ёзувчилар ташкилоти правлениесининг биринчи секретари Сергей Михалков сўзга чиқди.

БИРЛАШГАН АРАБ РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ВАКИЛЛАРИ МОСКВАДА

Бирлашган Араб Республикасининг алоқа министри Камол Бадир бошчилигида Бирлашган Араб Республикаси раҳбар алоқа ходимларининг делегацияси СССР Алоқа министрлигининг таклифига биноан 24 мартда Москвага келди.

Бирлашган Араб Республикасининг вакилларини шу куниёқ СССР алоқа министри Н. Д. Псурцев қабул қилди. Учрашув вақтида ҳар иккала мамлакат ўртасида радио алоқани янада ривожлантириш масалалари тўғрисида гаплашиб олинди.

Бирлашган Араб Республикасидан келган меҳмонлар Москвадан ташқари Тошкентда, Самарқандда ва Ленинградда ҳам бўладилар. (ТАСС).

ТАШВИШЛИ СИГНАЛ

БАРГСИЗ ПИЛЛА БЎЛМАЙДИ

«Коммунизм» колхозида ҳар йили барг етишмаслигига қарамай, пилла қурти озуқа базасини мустаҳкамлашга эътибор берилмайди. Бу йил ҳам бултурги камчилик такрорланяпти. 60 гектар майдондаги тут дарахтлари қаровсиз ётибди, уларнинг остини юмшатиб, дарахтларни озиқлантириш, суғориш ҳеч кимнинг хаёлига келаётгани йўқ. Б. Аҳмедов, Р. Абдуллаев, Н. Носиров, Х. Соттиев каби тутчилик бригадаларининг бошлиқлари қўлларини совуқ сувга урмаганлари ҳолда колхоздан иш ҳақини канда қилмай олаётирлар.

«Зарафшон», «Ленинизм» колхозларида ҳам бултур пилла тайёрлаш планининг бажарилмаслигига барг етишмаслиги сабаб бўлди. Лекин бу хўжаликларнинг раҳбарлари аччиқ сабоқдан тегишли хулоса чиқариб олмаётирлар. Ҳар икки колхозда тутчилик плантацияларини чорва моллари пайхон қилиб юрибди. К. Маркс номли, Жданов номли, «Ёш Ленинчи» колхозларида ҳам шундай аҳволни кўриш мумкин.

Пиллани баргга тўйган пилла қурти беради. Шундай экан, озуқа базаси — тутчилик плантацияларини кенгайтириш, ҳосилдорлигини ошириш ҳақида ҳозир жиддий бош қотириш керак. Ғиждувон район пиллачилик идораси ходимлари, хўжаликларнинг раҳбарлари бу соҳада йўл қўйилган камчиликларни бартараф этишлари керак.

У. ЮСУПОВ.

ПАРТИЯ ТУРМУШИ

ЙИҒИЛИШНИНГ КУЧИ

Партия йиғилишлари — партия ташкилотининг олий органи. Шу билан бирга у ҳаёт мактаби, кишиларни коммунистик руҳда тарбиялаш мактаби ва аввало, меҳнатга коммунистик муносабатни тарбиялаш мактабидир. Партия йиғилиши — жамоат фикрини вужудга келтирувчи ва бу фикр бирлигини ҳосил қилувчи мактабдир. Шунинг учун ҳам «Совет Ўзбекистони» газетасининг шу йил 17-19-21 март сонларида босилган «Йиғилишдан мақсад шумиди!» мақолалари газетхонларнинг кенг муҳокама юритишига сабаб бўлди. Редакция партия йиғилиши, уни тайёрлаш, ўтказиш ҳамда қарорларини ижро этиш юзасидан кўплаб фикр ва мулоҳазалар билдирилган мақола ва хатлар олди. Қуйида улардан баъзиларини ўқийсиз.

Партия йиғилишлари коллектив олдида турган вазифаларнинг муддатидан олдин бажарилишида, қолоқликка чек қўйиш ва хўжаликни планли равишда бошқариб бориш, шу асосда барча кўрсаткичлар бўйича яхши натижаларга эришишда муҳим воситадир. Бу ўринда айрим мисолларни келтирамиз.

Термиздаги 1-қурилиш бошқармаси бир неча йиллардан бери қурилиш-монтаж ишлари планини бажаролмай келарди. Шаҳарда бирон йиғилиш йўқ эдики, бу ҳақда танқидий фикр ва мулоҳазалар билдирилмасин. Шаҳар партия ташкилоти бошқармадаги аҳволни бартараф қилиш билан жиддий шуғулланди, коллективда юз бераётган камчиликларни чуқур ўрганди. Маълум бўлишича, қурилиш бошқармаси партия ташкилоти ишлаб чиқариш масалалари билан кам шуғулланган, ишчилар, ёш коммунистларнинг талаб ва эҳтиёжларини чуқур ўрганмаган. Бу масалалар партия йиғилишларида атрофлича муҳокама қилинмаган. Натижада коммунистларнинг активлиги, ташаббускорлиги сусайиб кетган.

Шаҳар партия комитети маслаҳати билан ўтган йили бу партия ташкилоти коммунистлари партбюронинг пухта ўйлаб тузилган перспектив ва квартал, ойлик планларини йил бошида ўтказилган партия йиғилишда муҳокама қилдилар. Йиғилиш қатнашчилари ишлаб чиқариш топшириқларининг бажарилиши, бунда коммунистларнинг иштироки қандай бўлгани ҳақида, партия йиғилиши қарорларининг ижроси ҳақида ҳар бир йиғилиш олдидан қисқача ахборот бериб бориш зарурлигини таклиф қилдилар. Бу таклифга йил давомида қатъий амал қилинди.

Партия ташкилотининг маъмурият ва бошқа жамоат ташкилотлари билан ҳамкорликда кўрган тадбирлари ўз самарасини берди. Қурувчилар коллективи ўтган йили кўпгина кўрсаткичлар бўйича яхши натижага эришди. Пудрат ишлари плани ошириб бажариб, 14 объект фойдаланишга топширилди. Бошқармада рационализаторлик ҳаракати ҳам яхши йўлга қўйилди. 1969 йилда 6 рационализаторлик таклифидан 4 таси ишлаб чиқаришга жорий этилди ва бундан 14 минг сўм фойда кўрилди.

Шаҳардаги ғишт заводи бундан уч йил олдин йиллик планни бажариш у ёқда турсин, ойлик ва квартал топшириқларини ҳам уддалай олмасди. Заводдаги аҳвол ўрганилганда у ерда коммунистларнинг активлигини ошириш, илғорларни рағбатлантириш, энг муҳим, оғир участкаларни тажрибали кадрлар билан мустаҳкамлаш эътибордан четда қолиб келаётгани маълум бўлди. Меҳнат унумдорлиги, ишчиларнинг ташаббускорлиги масалалари билан завод дирекцияси ҳам, партия ташкилоти ҳам шуғулланмай қўйган.

Маъмурият ва партия ташкилоти фаолиятидаги бу камчиликлар партия йиғилишида кенг ва принципиал муҳокама қилинди. Завод бошланғич партия ташкилотининг бюро состави ишбилармон, тажрибали коммунистлар ҳисобига мустаҳкамланди.

Партия йиғилишлари энди пухта тайёргарлик билан, партия аъзоларининг актив иштирокида ўтмоқда. Партия ташкилотининг ташкилотчилиги ўзининг дастлабки самарасини бермоқда.

Корхона коллективи беш йилликнинг тўртинчи йилини муваффақиятли ва муддатидан олдин якунлади. План ошириб бажарилди. Меҳнат унумдорлиги олдинги йилдагидан анча ошди. Мўлжалланганидан 9 минг сўм ортиқ фойда олинди. Аҳил коллектив 1969 йилнинг тўртинчи кварталида 3 миллион 150 минг дона юқори сифатли пишиқ ғишт ишлаб чиқарди ва республика қурилиш материаллари саноати корхоналари ичида социалистик мусобақада ғолиб чиқди. Республика Қурилиш материаллари саноати министрлигининг кўчма Қизил байроғи ҳамда биринчи даражали пул мукофотини олишга эришди.

Шундай партия ташкилотлари ҳам борки, улар кўпчиликни қизиқтираётган масалаларни вақтида пайқаб олишга интилмайдилар, хато ва камчиликларнинг туб сабабларини жиддий ўрганмайдилар. Натижада муҳокамага қўйилиши лозим бўлган масала анча вақт эътибордан четда қолади ёки пала-партиш тайёрланади. Ўз-ўзидан маълумки, бу, партия ташкилотининг олий органи — партия йиғилишларининг таъсирчанлик кучига путур етказади. Пухта таёргарликсиз муҳокамага қўйилган масала коммунистларни янги меҳнат ютуқлари сари илҳомлантира олмайди, уларни сиёсий-ғоявий чиниқтириш мактаби ролини ўтамайди, балки бундай йиғилишларда коммунистнинг қимматли вақти зое кетади.

Ўтган йили шаҳар партия ташкилоти меҳнаткашлардан «Водоканал» бошқармаси хизмати талабга етарли жавоб бермаётганлиги ҳақида ташвишли сигнал олди. «Водоканал» партия ташкилоти тезда муҳокама қилиниши лозим бўлган ана шу масалага бефарқ қараган.

Бу партия ташкилотида ўтган йили давомида 6 марта партия йиғилиши ўтказилган. Лекин йиғилишларга киритилган масалаларнинг кўпи юқори орган қарорларини муҳокама қилишдан иборат бўлган. Партия ташкилоти ва партия бюросининг кишилар билан яқин алоқада бўлмаслиги, масалаларни кўтариб чиқиш ва унинг ишчанлик билан муҳокама қилинишига эриша олмаслиги натижасида коммунистлар ўртасида қўнимсизлик, интизомсизлик ҳоллари юз бера бошлаган. Оқибатда баъзи коммунистлар ҳатто партия йиғилишларига сабабсиз қатнашмай қўя бошлаган. Айрим коммунистлар ичкиликка берилиб ишга путур етказганлар. «Водоканал» бошқармаси партия ташкилотининг ҳисобот-сайлов йиғилишида бу камчиликлар рўй-рост очиб ташланди. Коммунистлар партия ташкилоти пассив фаолияти кўрсатганлиги натижасида белгиланган топшириқлар талабга яраша уддаланмаётганлигини ачиниш билан таъкидладилар.

Айрим транспорт ва завод партия ташкилотлари фаолиятида ҳам худди шундай камчиликлар юз бераётганлиги маълум бўлди. Шаҳар партия комитети бундай партия ташкилотлари билан жиддий шуғулланмоқда. Уларнинг қатъий оператив ва перспектив планга эга бўлишлари талаб қилинмоқда.

Биз ҳар квартал охирида бошланғич партия ташкилотларида ўтказилган йиғилишларни якунлаб бера бошладик. Шаҳар партия ташкилоти бюроси йиғилишда қандай масалалар муҳокама қилинганлиги, коммунистларнинг йиғилишда билдирган таклиф ва мулоҳазалари, қабул қилинган қарорларнинг ижроси сингарилар билан қизиқади. Йиғилиш ўтмаган бўлса, унинг сабаби аниқланади ва чора-тадбирлар белгиланади. Бундан мақсад — партия йиғилишларининг мунтазам ўтказиб турилишига эришиш ва коммунистларнинг ҳар томонлама активлигини оширишдан иборатдир.

Ш. ҲИКМАТОВ,
Термиз шаҳар партия комитетининг биринчи секретари.

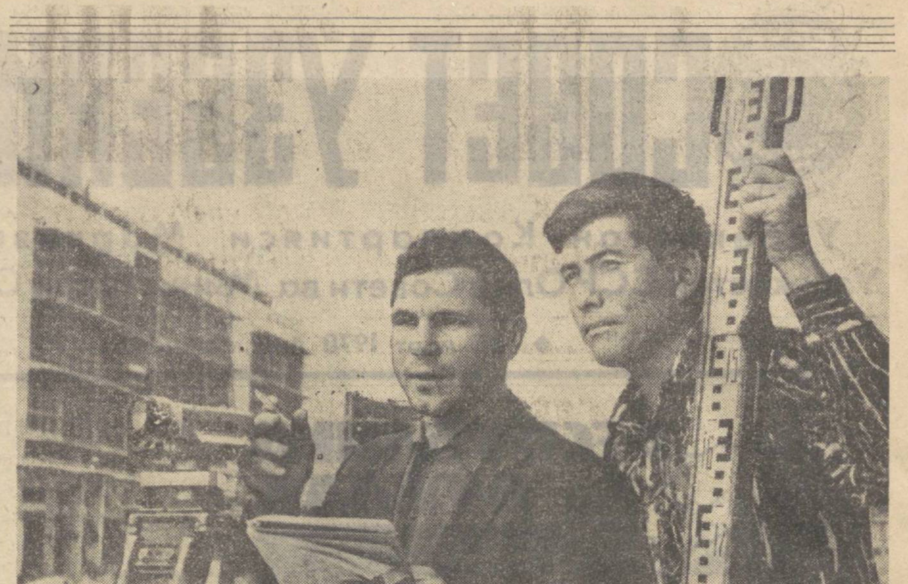

Суратда: геодезистлар М. Ольшанский ва Х. Бойматов Олмалиқ химия заводи иккинчи навбати ишлаб чиқариш иншооти қуриладиган заминини ўрганмоқдалар.

И. Глауберзон фотоси.

Саломатлик— туман бойлик

МЕҲНАТ— СОҒЛИҚ ГАРОВИ

Киши табиатан тўлаликни, семиришни ёқтиради. Лекин семиришнинг ҳам ўз меъёри бор. Француз олими Эпштейн семизликни уч босқичга бўлган. Биринчи босқичга кирувчи кишиларга ҳавас қилсангиз, иккинчи босқич кишиларини кўрганда кулгингиз келади, учинчи босқич кишиларига ачинасан киши дейди у. Биринчи даража семиришда кишининг вазни уч-тўрт килограммга оғир бўлади. У тўла кўринади. Иккинчи даража семириш ўн килограмм атрофида бўлади. У семиз кўринади. Учинчи даража семириш эса 20 килограмм ва ундан ҳам ортиқ бўлади, у бақ-бақалоқ бўлиб қолади.

Аслида қомат алифдек тик бўлиши керак. Шундагина ички органлар, айниқса, юрак ва томирлар чарчамай бир меъёрда ишлайди. Аксинча, семиз кишиларда юрак мушакларини ёғ босган бўлади. Натижада у актив қисқаролмайди. Модда олмашинуви пасайиши билан безларнинг шира ишлаши сусаяди, қон томирлар ва суяклар сатҳида қўшимча қуйқалар пайдо бўлади. Қорин кўтарилиши билан юрак ва ўпка кўкрак қафасида қисилиб қолади. Семиз киши бирор ишни бажарса ёки ортиқча ҳаракат қилгуден бўлса, у дарров ҳарсиллайди, юраги дук-дук уриб кетади. бўшашиб, совуқ терга ботади...

Американик бир бақалоқнинг вазни 400 килограммдан ортиқ бўлиб, ўзини эплай олмасди. Уни машинага ўрнатилган кран ёрдамида олиб юришарди. Фельдмаршал Матиас Галлас ҳам шу қадар семиз эдики, у қорнини аравага ортиб юрарди. Совет олими Саркизов-Серазилининг фикрича, ортиқча овқатланиш ва баднафслик ёғ босиб кетиш ва семиришга сабаб бўлиб, бу ҳолат киши умрини қисқартиради.

Бақалоқликка мойиллик, айниқса, 40-45 ёшлардан бошланиши аниқланган. Борди-ю, шу ёшлардан бошлаб одамнинг тоши ошиб борадиган бўлса, киши ўзини гўштдан, хамир овқатлар ва ширинликлардан тийиши лозим. Бундан ташқари, семиз кишилар сув, чой миқдорини суткада ярим литрдан оширмасликлари керак. Чунки чарчаган юрак сув ва чойни ўз вақтида ҳайдай олмайди. Суюқлик қорин бўшлиғи ёки оёқларда йиғилиб, шиш пайдо қилиши мумкин.

Хўш, ортиқча семизликдан қутулиш учун нима қилиш керак? Энг муҳими, С витамини ҳамда хўл мевалардан истеъмол қилиб туриш керак. Чунки С витамини модда алмашинувини тезлатиб, ёғларни эритади ва сарф қилади. Бақалоқ кишиларнинг овқатида кўкат ва сабзавотларнинг кўп бўлиши катта аҳамиятга эга. Семиз киши ҳафтада бир кун фақат олма истеъмол қилиши ва бир кун сут ичиш билан қаноатланиши лозим.

Умуман, семиз, бақалоқ кишиларга мутахассислар қуйидагича овқатланишни тавсия этадилар: эрталаб соат 8 да бир пиёла чой ёки кофе, соат 11 да битта пиширилган тухум (тузсиз), соат 14 да 100 грамм яхна гўшт, соат 17 да 100 грамм пишлоқ ёки икки пиёла қатиқ, соат 20 да 100 грамм сузма, соат 23 да бир пиёла қатиқ. Хўл мевалар бундан истисно. Тушки овқатда икки бурда жавдар нонни истеъмол қилиш мақсадга мувофиқдир. Агар шу тартибда овқатланиб турилса, ҳафтада бир-икки килограмм озиш мумкин.

Шуни айтиб ўтиш керакки. Японияда меъёр билан овқатланишади. Бу мамлакатда семиз кишилар камдан-кам учрайди. Овқатлари кўпинча гўшт ва гурунчдан иборат бўлиб, баъзан ёғ ҳам истеъмол қилишади. Шуниси қизиқки овқатни нонсиз истеъмол қилишади. Меъёрли овқатланиш туфайли бу ерда юрак томирларининг қисилиши (стенокардия, инфаркт, қон босими) АҚШга нисбатан 15 марта кам.

Энг аввало, озиш учун жисмоний меҳнат билан шуғулланиш керак. Чунки ҳаракатда ҳикмат кўп, киши пишади, чиниқади, куч-қувват сарф қилади. XVIII асрда яшаган машҳур француз врачи Тиссо ҳаракат ҳар қандай дори-дармоннинг ўрнини босиши мумкин, бироқ жаҳондаги барча даволаш воситалари ҳаракатнинг ўрнини босишга қодир эмас, деб ёзган эди. Дарвоқе, семиз кишилар ўзларини оз-оз ҳаракатга ўргатиб боришлари керак. Биринчи кунларда актив оёқ ҳаракатлари бажарилса, сўнгги кунларда қўллар ишга солинади. Бадан ҳаракатга аста-секин ўргангандан сўнг мураккаброқ ва давомли машқлар бажарилади. Бунда, бадан, яъни 600 мушак ишга туширилади.

Иккита ёнғоқни, масалан, бир минутда еб бўласиз, ёнғоқ эса 80 калория беради. Шунча калорияни сарф этиш учун 45 минут юриш керак бўлади. Бир улуш мороженое 150 калория беради. Шунча калорияни сарф этиш учун икки соат идиш-товоқ ювиш керак бўлади. Бир қутича гугуртни сочиб юбориб, сўнг энгашиб биттама-битта териб олиш учун 500-600 калория сарфланади. Олимларнинг айтишига қараганда, чиниқиш, куч-қувват сарф этиш жиҳатидан, айниқса, велосипед ҳайдаш мақсадга мувофиқдир. Лекин табиий юриш, югуришдек шифо-бахш омиллар ҳам йўқ эмас. Бу ерда бир ривоят келтирамиз.

Бир киши ҳаддидан ошиб, семириб бақ-бақалоқ бўлиб қолибди. Бир оз юрса, нафаси қисилиб, чарчаб қолар экан. Кўп шифокорлар унинг дардига бирор эм бўларли муомала қилолмаптилар. Шундан кейин бир олим ҳалиги киши қошига ёввойи эчки олиб келибди.

—Сиз мана шу эчкини ушлаб, гўштини есангиз, эчкидай хипча ва чаққон бўласиз,—депти.

Семиз киши сапчиб эчкини ушламоқчи бўлган экан, у чап берибди. Қизиқиб кетиб, эчкини қувлайверибди. Кунлар кетидан кунлар ўтибди. эчки сира тутқич бермабди. Лекин семиз киши оз-оздан оғирлигини йўқота бориб, шундай эпчил ва чаққон бўлиб кетибдики, охири эчкини ушлаб ҳам олибди. Шундай қилиб, эчки спортчиларнинг эпчиллик, саломатлик рамзи бўлиб қолган.

Келтирилган мисоллардан англашилиб турибдики, қоматингиз алифдек тик бўлсин, десангиз жисмоний ҳаракат қилинг.

З. ЭГАМБЕРДИЕВ,
медицина фанлари кандидати.

БОШЛАНҒИЧ ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИДАН ХАТЛАР

ЧИНИҚИШ МАКТАБИ

Мен «Совет Ўзбекистони» газетасида «Йиғилишдан мақсад шумиди!» мақолаларини ўқиб чиқдим. Унда бошланғич партия ташкилотларининг жанговарлигини, ишчанлигини оширишга қаратилган қимматли мулоҳазалар айтилган.

Мен ҳам оддий бир коммунист сифатида ўз мулоҳазаларимни айтмоқчиман. Биз шуни унутмаслигимиз керакки, коммунистга қандай топшириқ берилмасин, у сўзсиз ва ўз вақтида бажарилиши керак. Бунда ҳам албатта партия йиғилишларининг роли беқиёсдир. Чунки коммунистга берилаётган топшириқ қандай бажарилаётганлиги доимо назорат қилиб турилса, ҳар бир йиғилишда аввалгисида қабул қилинган қарор қандай бажарилгани ҳақида ахборот бериб борилса, коммунистларнинг ҳисоботлари мунтазам эшитилса, бу албатта, коммунистларни ғоявий жиҳатдан чиниқтиради ва шахсий масъулиятини оширади.

Менимча, йиғилишда сўзга чиққан ҳар бир киши халқимизнинг етти ўлчаб бир кес, деган мақолига қатъий амал қилса, фақат гапириш учун гапирмаса, ҳар бир партия йиғилиши қизғин фикр алмашув, ўз-ўзини танқид асосида ўтиши турган гап. Ҳаммага равшан бўлган ҳақиқатни такрорлайвериш эса партия йиғилишларининг боришига салбий таъсир этмай қолмайди. Шунинг учун партия йиғилишларининг кун тартибини белгилашдан тортиб, то ўтказиш ишига коммунистлар активи, қолаверса, ҳар бир партия аъзоси жалб қилинса, ҳар бир партия йиғилиши чинакамига ҳам коммунистларнинг сиёсий жиҳатдан чиниқтирувчи мактаб вазифасини муваффақиятли адо этаверади.

М. АКБАРОВ,
КПСС аъзоси, Оржоникидзе районидаги Киров номли колхоз.

КЎНГИЛДАГИ ГАПЛАР

Менга жуда кўп партия йиғилишларида қатнашишга тўғри келган. Мен яхши ва ёмон, «жонли ва жонсиз», мазмунли ва расмий йиғилишларни кўрганман. Уларнинг кўпларида принципиал масалалар кўтарилиб, партия йиғилишлари эркин фикр олишув майдонига айланиб кетган. Лекин расмиятчиликка, хўжакўрсин учун ўтказилган, тиш-тирноқсиз докладлар қилинган, музокарада сўзлайдиган одам топилмаган, мужмал қарорлар қабул қилган партия йиғилишларида ҳам қатнашишга тўғри келган.

Шунинг учун ҳам газета партия йиғилиши ҳақида ўринли фикрлар баён этиб тўғри қилган деб ўйлайман. Унда партия йиғилишларининг ишчан ўтишига халал бериб келаётган, унинг обрўсига озми-кўпми путур етказаётган нуқсон ва камчиликлар очиб ташланган. Ҳақиқатан ҳам баъзи очиқ партия йиғилишларида ўтириб, нега партиясиз активларни кўрмаймиз? Ёки нега кўпинча партия йиғилишлари хўжалик йиғилишидан фарқ қилмай қолади?

Айрим вақтларда эса, баъзи ўртоқлар партия йиғилишида танқидни чегаралаб қўядилар. Баъзи партия йиғилишларида докладчи ҳам, музокарада сўзга чиққанлар ҳам ютуқларни кўпиртириб гапиришга ружу қилиб кетадилар. Камчиликлар ҳақида эса оғиз очилмайди. Мана шундай камчиликларни тугатишда газетада берилган мақола бошланғич партия ташкилотларига катта ёрдам беради, деб ўйлайман.

Ойшахон ЙЎЛДОШЕВА,
Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Фарғона область, Ўзбекистон районидаги Мингтут қишлоқ Советининг раиси.

ТОШКЕНТДАГИ пластмасса заводи монтажчиси Юсуф Аҳмедов смена топшириқларини сидқидилдан бажариши, актив жамоатчилиги билан коллектив ўртасида ҳурмат-эътибор қозонган.

И. Глауберзон фотоси.

ЖУРНАЛЛАРНИНГ ЯНГИ СОНЛАРИДА

«МЕҲНАТ ВА ТУРМУШ»

Журналнинг 2-сони саҳифалари «Ленин партияси» сарлавҳали шеър ҳамда «Ленинизм — зафар байроғимиз» сарлавҳали бош мақола билан бошланади.

«Ленин берган бахт» деган темада СССР Олий Советининг депутати, Каттақўрғон районидаги Ленин номли колхоз раиси Отақул Ҳусанов миришкор деҳқонларнинг меҳнат, зафарлари ҳақида ҳикоя қилади. Қ. Исломовнинг «Чароғон қишлоқ» номли фотоочеркида ана шу райондаги Каттаминг қишлоғи ҳаёти суратлар билан тасвирланган.

Ўзбекистон ССР соғлиқни сақлаш министри Қ. Зоиров журналхонларга республикада соғлиқни сақлашнинг ҳозирги аҳволи ва бу соҳадаги ютуқлар ҳақида «Оқ халатли посбонлар» деган суҳбатида сўзлаб берган.

Булардан ташқари фалсафа фанлари кандидати, доцент Ғ. Нажимовнинг «Халқ анъаналари», иқтисод фанлари кандидати И. Муллажоновнинг «Меҳнат ва фаровонлик», Сирдарё районидаги Ленин номли колхоз раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, СССР Олий Советининг депутати Назира Йўлдошеванинг «Катта вазифалар» сарлавҳали мақолалари берилган.

Журналхонлар бу сонда Саида Зуннунованинг «Излар» ҳикоясини, ёш шоир Маҳмуд Алининг шеърларини, ёзувчи Шуҳратнинг ғалаба кунининг 25 йиллигига бағишланган «Фронт йўлларида» ҳикоясини, санъатшунослик фанлари кандидати А. Умаровнинг «Тасвирий санъат» сарлавҳали мақоласини, Н. Улуғжоновнинг «Оға-инилар» лавҳасини ўқишлари мумкин.

Журналнинг бу сонида «Кичкинтойлар саҳифаси» ҳам бор. Унда Қуддус Муҳаммадий, Йўлдош Сулаймон, Неъмат Тошпўлатларнинг шеърлари ҳамда М. Муродов, С. Ғофуровларнинг эртак ва ҳикоялари берилган.

Шунингдек, журналнинг «Модалар», «Билса ҳазил...» ва бошқа бўлимларида ҳам кўпгина қизиқарли материаллар босилган.

БАРАКА-ТЕЖАМДА

ЖОНКУЯРЛАР

Ишлаб чиқариш резервларидан фойдаланишни яхшилайлик, халқ хўжалигида тежамкорликка қаттиқ риоя қилайлик!

Хоразм области халқ назоратчилари активининг йиғилиши шу шиор остида ўтди. Область халқ контроли комитетининг раиси М. Раҳимов КПСС Марказий Комитети декабрь Пленуми якунлари ва область халқ контроли органларининг вазифалари тўғрисида доклад қилди.

Область партия комитети ўтган йили Ҳазорасп районидаги Нариманов номли колхоз халқ контроли группасининг нефть маҳсулотлари ва электр энергиясини иқтисод қилиш учун кураш бошлаш ташаббусини маъқуллаган эди. Ташаббус кенг қулоч ёйди. Натижада қисқа вақт ичида 850 тонна нефть маҳсулотлари, 158 минг киловатт-соатдан кўпроқ электр энергияси тежалди. КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг Хатига жавобан тежамкорлик учун умумхалқ курашида халқ назоратчилари алоҳида жонкуярлик кўрсатмоқдалар.

Корхона ва муассасаларда, колхозлар ва совхозларда 2465 группа ва пост атрофига уюшган 13756 халқ назоратчиси иш олиб боряпти. Бу — ишлаб чиқариш резервларидан фойдаланишни яхшилаш, ҳамма соҳада тежамкорлик учун курашишда катта кучдир.

Халқ назоратчилари активи йиғилишида сўзга чиққан республика халқ контроли комитети раисининг ўринбосари И. Р. Арнаутов, область партия комитетининг иккинчи секретари И. П. Дрижак ўз нутқларини халқ назоратчиларининг юбилей йилидаги вазифаларига қаратдилар.

Ф. ЗОҲИДОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

НЕФТЧИЛАР АҲДИ

ЖАРҚЎРҒОН, [«Совет Ўзбекистони» мухбири]. «Лалмикор» ва «Кўкайти» нефть конларининг коллективлари белгиланган графиклар ва маҳсулот чиқариш ойлик топшириқларини ошиғи билан адо этмоқдалар. Улар эски қудуқлардан нефть қазиб олиш ишларини янги прогрессив методлар асосида яхшилай бориб, янги қудуқларни ҳам бирин-кетин ишга туширмоқдалар.

Белгиланган топшириққа асосан Жарқўрғон нефть конлари бошқармасининг коллективлари мамлакатга бир неча ўн минг тонна суюқ ёнилғи етказиб бермоқлари керак. Аммо, ички имкониятлардан тўла фойдаланиб, иқтисодий тежамкорликка қаттиқ риоя қилаётган нефтчилар белгиланган планларни қайта қараб чиқдилар ва реал имкониятларни ҳисобга олиб, биринчи кварталда пландан ташқари 1000 тонна нефть қазиб олиш ва харидорларга жўнатишга аҳд қилдилар. Бундай масъулиятли ишни шараф билан бажармоқ учун нефть қудуқларини жуда қисқа вақт ичида ремонт қилишни таъминламоқдалар. Бу эса халқ хўжалигига қимматбаҳо ёнилғи етказиб беришни кўпайтирмоқда.

Юбилей олди социалистик мусобақасида карвонбоши бўлиб бораётган Жавли Бекназаров бошлиқ нефть қазиб чиқариш бригадаси аъзоларининг иши айниқса таҳсинга сазовор. «Лалмикор» конидаги бу бригада аъзолари ойлик топшириқларни 140-150 процент адо этяптилар. Шу кондаги оператор А. Исатенов, «Кўкайти» конидаги ремонтчи слесарь Б. Едихонов, «Ховдак» конидаги пармаловчи В. Патов ўртоқлар башарият доҳийси В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигигача ўзларининг беш йиллик шахсий планларини бажариш учун курашмоқдалар.

Жарқўрғон нефть конларининг нефтчилари, пармаловчилари, ремонтчи ишчилари ва разведкачилари зарбдор меҳнат вахтасида туриб ишламоқдалар. Улар юбилей йили ва беш йиллик план топшириқларини муддатидан олдин, ошириб бажариш учун нефть ва табиий газ чиқаришни кун сайин кўпайтиряптилар, фойдаланилмаётган ички резервларни ишлаб чиқаришга сафарбар этмоқдалар ва материал, электр энергия ҳамда ёнилғини иқтисод қилиш, техника ва механизмларни авайлаб ва асраб ишлатиш, ҳамма соҳада тежамкорликка қаттиқ риоя этишни назорат қилиб боряптилар.

ВИЛТ ВА ҒЎЗА АГРОТЕХНИКАСИ

Кейинги йилларда ғўзанинг энг хавфли замбуруғли касаллиги бўлган вертициллез ва фузариоз вилти Ўзбекистон пахтачилигига катта зарар етказмоқда. Пахта майдонининг ярмидан кўпроғига ана шу касаллик тарқалган. Айниқса қадимдан пахта экиб келинаётган Фарғона водийсида, Самарқанд, Тошкент ва Бухоро областларида ғўза вилт билан кўпроқ касалланяпти. Касалликнинг тарқалиши кенгайиши билан бир қаторда унинг экинга ва ҳосилга етказаётган зарари ҳам тобора ошяпти.

Вилтни тезроқ йўқотиш ва унга қарши курашнинг самарали тадбирларини белгилаш мақсадида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети 1969 йилнинг декабрь ойида «Ғўза вилтига қарши курашнинг зарур чоралари тўғрисида» махсус қарор қабул қилдилар. Бу қарорда пахта етиштирувчи хўжаликларда пахта-беда алмашлаб экишни тезроқ жорий қилиш ҳамда бошқа агротехника тадбирларини амалга ошириш, умуман вилт проблемаси бўйича олиб борилаётган илмий тадқиқот ишларининг кўламини анча кенгайтириш ва чуқурлаштириш назарда тутилган. Бу қарорни амалга ошириш учун вилт замбуруғи ривожланишининг айрим биологик хусусиятларини билиш зарур, чунки ғўзанинг вилт билан касалланиши ўзига хос кўринишга эга.

Бу касалликни қўзғатувчи замбуруғ тинч қўйилганда тупроқда ёки қуриб қолган ўсимликда узоқ вақт давомида яшайди. Бу аҳволда у қаттиқ иссиққа ва қаҳратон совуққа, нам кўп ёки оз бўлишига узоқ вақт давомида чидайди, тупроқдаги микроорганизмлар комплексининг биологик таъсирига бардош беради. Вилтни қўзғатувчи замбуруғ кўп миқдорда заҳарга эга бўлиши ва ташқи муҳит шароитига тез мослашиши билан характерланади. Вилт замбуруғи билан маданий ва ёввойи ўсимликларнинг 400 дан ортиқ хили касалланади. Вертициллиум хилидаги касалликнинг тарқалиш доираси жуда кенг бўлиб, у қишлоқ хўжалик экинлари етиштириладиган тропик зонадан тортиб то узоқ шимолдаги жойларни ўз ичига олади.

Вилтни қўзғатувчи замбуруққа қарши курашнинг мураккаблиги шундан иборатки, унинг биологик талаблари пахта етиштириш шароити билан яқин боғланган. Шу туфайли агрономлар ва барча қишлоқ хўжалик меҳнаткашларининг вазифаси — замбуруғнинг биологик талаблари билан пахта етиштириш шароити ўртасидаги ана шу боғланишни узишдан, замбуруғнинг ривожланиши учун йўл қўймайдиган ноқулай шароит вужудга келтиришдан иборатдир. Бунга агротехника тадбирларининг тегишли комплексини амалга ошириш йўли билан эришиш мумкин.

Илмий ташкилотлар олиб борган кўп сонли текширишлар натижасида ва илғор тажриба томонидан шу нарса аниқланганки, пахтани беда билан алмашлаб экиш ва пахта етиштиришнинг маълум мақсадга йўналтирилган агротехникаси вилтга қарши курашда энг самарали тадбирлар ҳисобланади. Вилт тарқалган майдонларнинг тупроғини соғломлаштириш учун тупроқдаги вилтни тарқатувчи замбуруғни янчиб ташлаш, унинг табиий равишда ўлиши жараёнини кучайтириш, тупроқдаги замбуруққа яна замбуруғ қўшилишининг олдини олиш, унинг дала ичида тарқалишини чегаралаш, вегетация даврида ғўзани тўғри парвариш қилиш керак.

Вилт тарқалган хўжаликларда пахта-беда алмашлаб экишнинг тавсия этилган схемалари қўлланилиши лозим. Пахтани вилт билан касалланмайдиган экинлар билан муттасил алмаштириб туриш тупроқдаги вилт замбуруғининг ўлишини тезлаштиради. Алмашлаб экиш тупроқнинг унумдорлигини оширади, уни юқумли касалликдан тозалайди ва бинобарин мўл ҳамда барқарор ҳосил олиш имконини беради.

СоюзНИХИ томонидан ўтказилган тажрибалар натижасида шу нарса исботландики, вилт касаллиги тарқалган жойда алмашлаб экишга риоя қилинган ҳолда ўстирилган ғўзадан олинган ҳосилнинг камайиши бир ерда муттасил пахта етиштиргандагига қараганда бир ярим баравар қисқаради.

Беда, маккажўхори, оқжўхори ва бошоқли дон экинлари вилт билан касалланмайди ҳамда шу сабабли алмашлаб экишда ғўзанинг энг самарали йўлдоши ҳисобланади. Уч йиллик бедапоя ҳайдаб бузилиб, ўрнига пахта экилганда биринчи йили касалланган ғўза тупларининг сони 4,2 баравар, иккинчи йили 2,6 баравар ва учинчи йили 2,4 баравар камаяди. Икки йиллик бедапоя ҳайдаб бузилиб, ўрнига пахта экилганда эса вилт билан касалланган ғўза тупларининг сони биринчи йили 3,9 баравар, иккинчи йили 2,3 баравар ва учинчи йили 2,2 баравар камаяди. Пахта — беда алмашлаб экиш учун мўлжалланган бедапоядан зарур даражадаги самарага эга бўлиш учун ундаги ўсимлик туплари гектаридан 150-180 центнер пичан олинишини таъминлайдиган даражада қалин бўлиши, ҳамма жойда бир хилда ўсиб, кўпроқ барг чиқариши, илдиз системаси яхши ривожланган бўлиши даркор.

Пахта етиштириладиган турли зоналарда ўтказилган тажрибалар шуни кўрсатдики, вилт касаллиги тарқалган майдонларга маккажўхори ва оқ жўхорининг ёлғиз ўзини ва бошоқли дон экинлари ҳамда дуккакли экинлар билан уйғунлаштирган ҳолда бир йил экканда вилт билан касалланган ғўза тупларининг сони икки-уч баравар, икки йил экканда эса уч-тўрт баравар камаяди. Энг муҳими, асосан вилтнинг кучли формаси билан касалланиши камаяди. Ана шу экинларнинг тупроқдаги вилт замбуруғларини йўқотишдаги катта самарасини эътиборга олиб, уларни биринчи навбатда вилт касаллиги тарқалган майдонларга алмашлаб экиш мўлжалланган ерларга, турли хил экинлар экилган майдонлардаги айрим пайкалларга жойлаштириш мақсадга мувофиқдир.

Шунингдек, вилт касаллиги тарқалган майдонларга куз-қиш даврида ўстирган ҳолда жавдар, арпа, нўхат, ошқовоқ каби оралиқ кўк экинлар экиш ҳам вилтга қарши курашишда яхши натижа беради. Ана шу экинларни ўстириш ва сўнг уларни ҳайдаб юбориш натижасида ғўзанинг вилт билан касалланиши 15-25 процент камаяди. Алмашлаб экиш усули қўлланилганда бедапоялар ҳайдаб бузилганидан кейин аввал тўрт-беш йил пахта етиштириш ва сўнгра ана шу экинларни экиш керак.

Кузда пахта ҳосили йиғиб-териб олиниши биланоқ вилт касаллиги тарқалган майдонлардаги ғўзапояни корчовка қилиш ва юлинган ғўзапояни пайкалдан ташқарига ташиб чиқариш лозим. Агар вилт билан касалланган ғўза туплари йиғиб олинмасдан ҳайдаб юборилса тупроқдаги юқумли касаллик кўпаяди. Вилт билан касалланган ғўза туп ларини йиғиб олмасдан бир марта ҳайдаш келгуси йили ғўза тупларининг вилт билан касалланишини ўрта ҳисобда 12-15 процент кўпайтиради.

Вилтнинг зарарини камайтиришга ёрдамлашувчи навбатдаги агротехника усули — ерни кузда шудгорлашдан иборатдир. Ер кузда шудгорланганда ғўза яхши ўсади ва ривожланади. Шунингдек, ер кузда ҳайдалганда тупроқдаги намнинг миқдори кўпайиб ёки озайиб ҳамда ҳавонинг ҳарорати ўзгариб туриши натижасида тупроқнинг юқори қатламидаги вилт замбурғларининг бир қисми ўлади.

Ерни кузда ёки чигит экиш олдидан ҳайдаганда агротехника талабларига қатъий риоя қилиш, экиш олдидан ерни ортиқча текисламаслик учун кузги шудгорнинг текисроқ бўлишига эришиш керак. Чунки тупроқ ҳадеб аралаштирилаверса пахта майдонида вилт касаллиги кўпроқ тарқалаверади, ер текис ҳайдалиб, экиш олдидан ортиқча текисланмаса вилтнинг тарқалиши камаяди. Ерни экиш олдидан жорий текислаш вақтида тупроқнинг устки қатлами текисланиши ва тупроқ пайкал ичида бир жойдан иккинчи жойга камроқ сурилиши лозим. Бундай қилинганда вилтнинг уяси ўз жойида йўқотилади.

ПАХТАКОРЛАРИНИНГ ИЛҒОР ТАЖРИБА МАКТАБИ

Вилт касаллиги тарқалган майдонларга чигитни қисқа муддатда экиб олиш лозим. Бунда тупроқ яхши юмшатилган ва майдаланган, нормал қизиган ва унда нам етарли бўлиши даркор. Чигит ҳамма ерда бир текис ундириб олинса, ниҳол соғлом ва илдиз чириш касаллигига йўлиқмаган бўлса, кўчатнинг зарур даражадаги қалинлиги таъминланади. Ниҳолни илдиз чириш касаллигидан сақлаш зарур. Чунки, ғўзанинг илдизи ва бўғизи шикастланса, ана шу шикастланган жой орқали вилт микроби ўсимликнинг танасига осонлик билан кириш имкониятига эга бўлади. Бу эса ўсимлик ривожланишининг дастлабки даврида вилт билан тез касалланишига олиб келади.

СоюзНИХИ кўп йиллар давомида олиб борган текширишлар ва ишлаб чиқариш тажрибаси шуни кўрсатмоқдаки, ўсимликнинг илдизидан озиқланиш шароити ва ўғитлардан тўғри фойдаланиш ғўзанинг вилт касаллигига нисбатан чидамлилигини оширишда катта роль ўйнайди. Азот, фосфор ва калийнинг нисбати тўғри бўлиши ҳам ғўзанинг вилт касаллигига чидамлилигини оширишда муҳим аҳамиятга эга. Азот, фосфор ва калийнинг 1:0,7—0,8:0,5 дан иборат нисбати энг яхши нисбат ҳисобланади. Тўғридан-тўғри ўтказилган тажрибалар шуни кўрсатдики, азот ва фосфорни айниқса кўп норма билан бир томонлама солиш худди азотнинг фосфорга нисбатан кенг нисбати каби ғўзанинг вилт билан касалланиш даражасини оширади ва касалликнинг тез кучайишига имкон беради.

Минерал ўғитларни солиш муддатлари ҳам ғўзанинг вилт билан касалланиш ёки касалланмаслигига катта таъсир кўрсатади. Шу нарса аниқланганки, вилт касаллиги тарқалган участкаларга азотли ўғитлар йиллик нормасининг 30-50 процентини экишгача бўлган даврда ва чигит экиш билан бир вақтда, қолган қисмини эса ғўзани эрта муддатларда озиқлантирганда ерга солиш ва экинни озиқлантиришни албатта ғўза гуллаш даврининг бошида тугаллаш даркор. Орджоникидзе районида далада тажриба ўтказилиб, чигит экишгача бўлган даврда ҳар гектар ерга 40 килограммдан азотли ўғитлар солинганда ғўза тупларининг 41,2 проценти вилт билан касалланди. Чигит экишгача бўлган даврда азотли ўғитлар солинмаганда эса ғўза тупларининг 55,1 проценти вилт билан касалланди. Чигит экишгача бўлган даврда ҳар гектар ерга юқорида кўрсатилган миқдорда азотли ўғитлар солинганда гектаридан 26,8 центнердан, азотли ўғитлар солинмаганда эса 23,4 центнердан ҳосил олинди.

Фосфорли ўғитлар йиллик нормасининг 70 проценти ерни шудгорлаш олдидан ва 30 проценти чигит экиш олдидан ёки чигит экиш билан бир вақтда, калийли ўғитлар йиллик нормасининг 50 проценти ерни шудгорлаш олдидан ва қолган қисми ғўза шоналаган даврда солинганда вилт келтирадиган зарар камаяди.

Азотли ўғитларнинг қайси формалари солинганда ғўзанинг вилт касаллигига чидами энг юқори бўлади? Бу масалани ўрганиш шуни кўрсатдики, ғўзанинг вилт касаллигига чидамлилигини оширишда азотли ўғитларнинг амид ва аммиак формалари энг кўп самара беради.

Тошкент областининг Орджоникидзе районида вилт касаллиги сунъий равишда тарқатилган майдонда тажриба ўтказилганида шу нарса маълум бўлдики, ерга чигит экишгача бўлган даврда сульфат аммоний солинганда ғўза тупларининг 42,5 проценти вилт билан касалланди ва гектаридан 24,5 центнердан ҳосил олинди. Ерга цианамид кальций солинганда ғўза тупларининг янада камроқ қисми — 41 проценти вилт билан касалланди ва гектаридан 25,6 центнердан ҳосил олинди. Ерга қуруқ аммиак солинганда ҳам вилт билан касалланган ғўза тупларининг сони анча камайганлиги маълум бўлди, яъни уларнинг 42,2 проценти касалланди ва ҳосилдорлик гектар бошига 26,8 центнерни ташкил этди. Ерга мочевина солинганда ҳам юқоридагиларга яқин кўрсаткичларга эга бўлинди. Ерга аммиак селитраси солинганда эса ғўза тупларининг 68,4 проценти вилт билан касалланди ва гектаридан 21 центнердан ҳосил олинди.

Шу нарса маълум бўлдики, вилт касаллиги тарқалган майдонларга азотли ўғитларнинг аммиак формалари солинганда кўсаклар йирик бўлади ва шунинг натижасида вилт етказадиган зарар камаяди, ҳосилнинг йўқотилиши озаяди. Тўғридан-тўғри ўтказилган тажрибалар натижасида шу нарса исботландики, ерни шудгорлаш олдидан цианамид кальций ва сульфат аммоний солиш ғўза тупларининг вилт билан касалланиш процентини камайтиради ва ҳосилдорликни гектар бошига 3-4 центнер оширади.

Ерни экишгача бўлган даврда ва чигит экиш билан бир вақтда ўғитлаганда ҳамда ғўзани эрта муддатларда озиқлантирганда ўғитларнинг аммиак формаларидан (сульфат аммоний ва бошқалар), шунингдек амид формалардан (мочевина) фойдаланиш керак.

Агар минерал ўғитлар гўнгга аралаштириб ерга солинса уларнинг самарадорлиги анча ошади. СоюзНИХИ ўтказган тажрибалардан бирида ҳар гектар ерга 10-15 тоннадан гўнгни 120 килограмм азотли ўғитларга аралаштириб солинганда вилт билан касалланган ғўза тупларининг сони фақат азотли ўғитларнинг ёлғиз ўзини солгандагига қараганда 20-30 процент камайди. Органик ўғитлар тупроқнинг ҳаво ва сув режимини яхшилайди ҳамда вертициллиум замбуруғининг ривожланишини камайтирувчи микроорганизмларнинг (сапрофитлар ва бактериялар) активлигини оширади.

Уруғлик чигитнинг сифатига катта эътибор бериш керак, чунки бу ғўзанинг вилтга қарши чидамини оширишда муҳим роль ўйнайди. Шу нарса аниқланганки, юқори сифатли уруғлик чигитдан ўстирилган ғўза паст сифатли уруғлик чигитдан ўстирилган ғўзага нисбатан вилт касаллигига кўпроқ чидамли бўлади.

Ғўзани тўғри суғориш ҳам вилтга қарши курашда яхши самара беради. Шу нарса аниқланганки, ғўзага сувни белгиланганидан кўп норма билан керагидан ортиқча ва тез-тез қўйиш вилт касаллигининг тез кучайишига олиб келади. Гап шундаки, ғўза ўсаётган пайкалларнинг тупроғида нам керагидан ортиқча бўлиши ғўза қатор оралиридаги ҳароратни пасайтириб юборади ва бу вилт замбуруғининг ривожланишига қулайлик туғдиради.

Экин оширилган нормадаги азотли ўғитлар билан озиқлантирилган ҳолда ҳаддан ташқари кўп суғорилганда ғўзанинг вилт билан касалланиши айниқса кучаяди. Шу сабабли ғўза тавсия этилган режимга қатъий риоя қилинган ҳолда ва гидромодул районлаштиришга асосан суғорилиши керак. Экинни қўллатиб суғоришга мутлақо йўл қўймаслик керак.

Ғўзани культивация қилганда агар культиваторнинг ишчи органлари нотўғри жойлаштирилган бўлса ва натижада қатор орасини юмшатиш кенглиги ва чуқурлиги белгиланганга нисбатан кўп ёки оз бўлса, ғўзанинг вилт билан касалланиши кучаяди. Ишчи органлари нотўғри ўрнатилса ғўзанинг илдиз системаси зарарланади ва ана шу зарарланган жойдан вилтнинг микроблари ўсимликнинг танасига бемалол ўтади. Шу туфайли айниқса вилт касаллиги тарқалган майдонларда культивацияни белгиланган технология схемасига қатъий риоя қилган ҳолда ўтказиш, культиваторнинг ишчи органларини тўғри жойлаштириш ҳамда яхшилаб созлаш зарур.

Вилт касаллиги тарқалган майдонларда кўчатнинг қалин бўлиши ҳам вилт етказадиган зарарнинг камайишига маълум даражада таъсир кўрсатади. Ўзбекистон, Озарбайжон ва Арманистонда ўтказилган тажрибалар натижасида шу нарса катта ишонч билан тасдиқландики, вилт касаллиги тарқалган майдонларда кўчат белгиланганига нисбатан бирмунча қалин бўлса вилт етказадиган зарар анча камаяди. Шу туфайли вилт касаллиги тарқалган майдонларда тупроқ шароити ва экилган уруғлик чигитнинг хусусиятларига қараб, ҳар гектар ерда 90-110 минг туп ёки вилт касаллиги тарқалмаган майдонлардагига нисбатан 10-15 процент кўп кўчат бўлишини таъминлаш мақсадга мувофиқдир.

СоюзНИХИнинг Андижон филиали кейинги йилларда ўтказган текширишлар натижасида шу нарса аниқландики, чигитни кенг қаторлаб экиш ғўзанинг вилт билан касалланишини камайтиришда катта аҳамиятга эга. Ғўза кенг қаторлаб (90 сантиметр) ўстирилганда вилт билан касалланган ғўза тупларининг сони тор қаторлаб (60 сантиметр) ўстирилгандагига нисбатан 10—20 процент камаяди. Бунда, айниқса, вилтнинг кучли формаси билан касалланган ғўза тупларининг сони сезиларли даражада камаяди. Бунинг боиси шундаки, ёнма-ён қаторлардаги ғўза туплари бир-бири билан секин ва кечроқ чирмашади, бинобарин қаторлардаги тупроққа соя кам тушади. Қуёш нурининг ғўза тупларига яхшироқ сингиши пахта даласининг микро иқлимини ўзгартиради: намлик нисбатан камаяди ва иссиқлик ҳарорати ошади. Суғориш ва культивация қилишнинг таъсири остида вилт замбуруғининг микросклероция ўсиши юзага келади, шундан кейин юқори даражадаги иссиқлик ҳароратининг таъсири остида улар қирилиб кетади.

Тавсия этилаётган агротехника тадбирларини комплекс қўлланиш вилт етказадиган зарарни кўп даражада камайтириш, тупроқни аста-секин соғломлаштириш имконини беради.

Вилтга қарши кураш проблемасини кардинал равишда ҳал қилишнинг муҳим аҳамиятга эга эканлигини тўла ҳисобга олиб, олимлар ҳосилни ана шу зарарли касалликдан ҳимоя қилишнинг янги радикал тадбирларини ишлаб чиқиш соҳасида олиб борилаётган тадқиқотларни кенгайтиряптилар ва чуқурлаштиряптилар.

Биринчи навбатда вилтни вужудга келтирувчи микробнинг биологияси, чунончи унинг тупроқдаги хатти-ҳаракатини атрофлича ўрганишга қаратилган тадқиқотлар кучайтириляпти. Эндиликда мавсум давомида тупроқда замбуруғнинг микросклероция ўлиш жараёни юз берадиган шароитни аниқлаш вазифаси турибди. Бунга эришиш ана шу жараённи тезлаштирувчи таъсирчан воситаларни қидириб топиш ва қўллашни осонлаштиради.

Физиология-биохимия тадқиқотларини, бир томондан, ғўза вилт билан касалланганда унда пайдо бўладиган ҳимоя реакцияларини ўрганишга ва иккинчи томондан, замбуруғ-вертициллиум ҳаётлиги жараёнида ажратадиган ва ғўзанинг нобуд бўлишига олиб келадиган токсик моддалар табиатини билишга қаратиш назарда тутиляпти. Бу масалаларнинг ҳал этилиши ўсимликдаги замбуруққа қарши курашиш учун самарали химиявий препаратлар топишга қаратилган изланишларни амалга ошириш ҳамда ғўзанинг иммунитет-биологик реакциясини кучайтириш имкониятини беради.

Юксак хўжалик — қимматли кўринишларга эга бўлган вилтга чидамли янги ғўза навларини яратишга жиддий эътибор берилади. Селекция ишининг тажрибаси шуни кўрсатдики, бир-биридан узоқ бўлган ғўза навларини вилтга чидамли бўлган генетик формаларни жалб қилган ҳолда дурагайлаштириш методи энг кўп натижа беради. Масалан, «мексиканум» ғўза нави ана шундай формалардан бири ҳисобланади. Академик Н. И. Вавиловнинг маданий ўсимликларнинг келиб чиқиш маркази ҳақидаги назариясига асосан ғўзанинг вилтга чидамли формаларини унинг ватани бўлган Америкадан излаш керак. Бу қоида ғўзанинг вилтга чидамли навларн селекциясн юзасидан иш олиб борилганда кенг қўлланилади.

Ғўза вилтига қарши курашнинг химик ва биологик воситаларини топиш тадқиқотларнинг муҳим йўналишларидан биридир. Жумладан, вилтга қарши курашда қўлланиладиган химиявий препаратларнинг синтези юзасидан дастлабки қидирув ишларини кучайтириш мўлжалланмоқда, чунки ана шу ишларнинг миқёси ҳозирги вақтда мутлақо етарли эмас. Микробиология тадқиқотлари ўз доирасига вилт — актиномицетлар, замбуруғлар, бактериялар антагонистларининг актив формаларини қидириб топиш ва жорий этиш ҳамда юксак даражада актив бўлган ўзига хос антибиотиклар вужудга келтиришни олиш лозим.

Вилтга қарши курашнинг вилтнинг тупроқдаги замбуруғини йўқотиш ва ғўзанинг касалликка қаршилик кўрсатиш қобилиятини кучайтиришга қаратилган: вилтга чидамли янги ғўза навларини етиштириш, ғўзани ўстириш шароитлари агротехникасини ишлаб чиқиш янада кенгайтирилади. Пахта-беда алмашлаб экишнинг турли хил схемалари ўрганилади.

Н. МАННОНОВ — қишлоқ хўжалик фанлари кандидати, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Г. ЯРОВЕНКО — қишлоқ хўжалик фанлари доктори, Б. ЭМИХ — қишлоқ хўжалик фанлари кандидати, М. ЮНУСОВ — биология фанлари кандидати.

БЎСТОНЛИҚ районидаги Калинин номли колхознинг сабзавоткорлари бу йил 844 тонна маҳсулот етиштириш мажбуриятини олишган. Шу мақсадда эртаги сабзавот экишга катта эътибор бериляпти. Колхоз парникларида бир ярим миллион донадан ортиқ карам ва помидор кўчатлари етиштирилди. Суратда: бригадир Маҳмуд Болтабоев (чапда) ва колхоз раиси Усмон Туробов карам кўчатларининг сифатини текшириб кўришяпти. Қ. Розиқов фотоси. (ЎзТАГ).

РСФСР ЁЗУВЧИЛАРИНИНГ СЪЕЗДИ

Совет Россияси ёзувчиларининг иккинчи съездидан то учинчи съездигача ўтган вақт, деди докладчи М. Алексеев, сиёсий жиҳатдан ғоят улкан ва тарихий аҳамиятга эга воқеалар билан тўлиқ бўлди. Партиянинг XXIII съезди, Совет давлатининг 50 йиллиги, коммунистик ва ишчи партияларнинг Кенгаши, колхозчиларнинг Бутуниттифоқ съезди ва энг шонли сана — В. И. Ленин туғилган куннинг юз йиллигига қизғин тайёргарлик — буларнинг ҳаммаси адибларнинг зиммасига ҳам алоҳида масъулият юклади.

Докладчи энг яхши совет ёзувчилари Ленин мавзуига буюк масъулият ва зўр шавқ-завқ билан киришганликларини таъкидлаб ўтди. Биз тўла ҳақли равишда фахрланадиган Ленинномa худди шундай яратилиши мумкин эди. Бу Лениннномани совет адабиётининг М. Горький ва Маяковский сингари оқсоқоллари бошлаб бердилар. Эстафетани биринчилардан бўлиб қабул қилган Н. Погодин улуғ йўлбошчи тўғрисида кишини ҳайратда қолдирадиган драматик трилогия яратди.

Докладчи Ленин мавзусига бағишланган асарларни — М. Шагинян, А. Рутько, А. Коптелов, М. Прилежаева, З. Восиресенская, С. Дангулов, В. Тельпугов ва С. Алексеев асарларини тилга олади. Бу ёзувчилар бадиий Лениннномани давом эттирдилар, бу мавзуни кенгайтирдилар ва чуқурлаштирдилар омманинг ташкилочиси, буюк мутафаккир, инсонлар орасида энг инсоний киши — В. И. Ленин образининг янги қирраларини намоён этдилар.

Меҳнат аҳлига — ишчи одамга алоҳида эътибор бериш — совет адабиётининг анъанасидир. Горький ўзининг «Она» романи билан ана шу илҳомбахш анъанани бошлаб берган эди. Ҳозир ҳам ёзувчиларнинг турли авлоди ана шу мавзуларда асар яратишни давом эттирмоқда

Шундан кейин Михаил Алексеев қишлоқ мавзуида қалам тебратаётган ёзувчилар ижодига тўхтаб ўтди. Қишлоқдаги ҳаётбахш мавзуни тасвирлашда истеъдодли прозаикларнинг янги отряди пайдо бўлди.

Докладчи кейинги йилларда бирин-кетин яратилган қиссалар ва романлар, ҳарбий мемуарларни таъкидлаб ўтдики, бу асарларнинг муаллифлари тарихий фактлар ва ҳужжатларга таянадилар. А. Чаковскийнинг «Қамал» романи, Совет Иттифоқи Маршали Г. Жуков ва Армия генерали С. Штеменконинг мемуарлари зўр иштиёқ билан кутиб олинди. Бу мемуарлар бадиий прозанинг энг яхши асарлари билан тенглаша оладиган даражада машҳур бўлиб кетди.

Михаил Алексеев докладининг пировардида бундай деди: В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини байрам қилишга тайёргарлик ва бу сананинг байрам қилиниши ёзувчилар учун фақат Лениннома яратишнинг ўзидангина иборат эмас. Бу тарихий сана адабиёт қуролимизнинг барча турлари учун, ҳар бир ёзувчининг ўз ижодини ўзи таҳлил қилиб чиқиши учун — у коммунизм учун курашда ўз бойлиги бўлган сўздан қанчалик таъсирли фойдаланаётганлиги учун имтиҳондир.

* * *

Шундан кейин Василий Федоров сўзга чиқади.

Бугунги кунда мамлакатимизда шоирларнинг бир неча авлоди меҳнат қилмоқдаки, биз ўзимизнинг шеърий машъаласини инқилобнинг дастлабки олов — оташларидан ёндириб олган кишилардан айниқса миннатдормиз. Н. Тихонов, М. Исаковский, А. Сурков, А. Прокофьев, В. Казин, С. Шчипачёв, Н. Ушаков битмас-туганмас илҳом билан меҳнат қилиш намунасини кўрсатмоқдалар.

Докладчи шоирларни ишчилар мавзуига активроқ мурожаат қилишга даъват этди. Уз миллий анъаналарига ва халқининг тажрибасига содиқ Р. Ҳамзатов, М. Карим, О. Қешоқов, Д. Кугультинов, Қ. Қулиев ўз шеърларида бадиий умумлаштиришнинг шундай даражасига муваффақ бўлмоқдаларки, уларнинг шеърлари фақат рус китобхонига эмас, бошқа ҳар қандай кишига ҳам қадрдон бўлиб туюлади.

ЖАСОРАТ УНУТИЛМАЙДИ

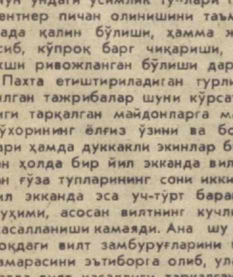

ТЕРМИЗ. («Совет Ўзбекистони» мухбиридан). Сурхондарё область партия комитети пропаганда ва агитация бўлимининг ташаббуси билан ҳамма районларда ва Термиз шаҳрида совет халқи Улуғ Ватан урушида эришган оламшумул-тарихий ғалабанинг 25 йиллигига бағишланган илмий-назарий конференциялар бўлиб ўтмоқда. Ҳозиргача бундай конференциялар Сариосиё, Денов, Шўрчи, Жарқўрғон, Термиз, Гагарин ва Шеробод районларида бўлиб ўтди.

Илмий-назарий конференцияларда «Совет халқининг Улуғ Ватан урушидаги ғалабасида КПСС-нинг тарихий роли» деган темада область партия комитети лекторлар группасининг раҳбари Ю. Валиқулов, фашизмни тор-мор қилишда Совет Иттифоқининг ҳал қилувчи роли ва буржуазия тарихчиларининг иккинчи жаҳон урушини сохталаштиришини танқид қилиш» ҳақида Термиз Давлат педагогика институтининг доценти, тарих фанлари кандидати Ч. Жумаев, «Жаҳон социалистик системасининг ташкил топиши ва унинг бирлигини мустаҳкамлашнинг муҳимлиги» тўғрисида шу институт философия кафедрасининг мудири Т. Жавлиев, «Совет Иттифоқининг янги уруш оловини ёқувчиларга қарши ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш учун кураши» деган темада пединститут илмий коммунизм кафедраси мудири Х. Гизитдиновлар сермазмун доклад ва лекция ўқидилар.

Илмий-назарий конференцияларда Улуғ Ватан урушининг иштирокчилари ўз таассуротларини сўзлаб бермоқдалар, тиш-тирноғигача қуролланган немис-фашист босқинчиларига қарши олиб борилган шиддатли жангларда Совет давлат тузуми, совет халқларининг мустаҳкам дўстлиги, уларнинг маънавий-сиёсий бирлиги ғалаба қилганлигини жонли мисоллар асосида — жанг эпизодларига боғлаб ҳикоя қилиб бермоқдалар. Масалан, бўлиб ўтган илмий-назарий конференцияларда Денов районидаги Улуғбек номли ўрта мактаб директори, Улуғ Ватан уруши қатнашчиси М. Менглиқулов Берлинни ишғол қилиш операцияси ҳақида, Шўрчи районидаги Собир Раҳимов номли мактаб директори Т. Чўтбоев Сталинград жанги тўғрисида, Жарқўрғон район партия комитети ташкилий ишлар бўлимининг мудири А. Гильмутдинов немис босқинчиларининг Шимолий Кавказда тор-мор қилиниши ҳақида ўз таассуротларини жуда жозибали ва мароқли қилиб сўзлаб бердилар.

Халқ жасоратига бағишланган бу илмий-назарий конференцияларда кўплаб меҳнаткашлар қатнашмоқдалар.

А. ХАЛИЛОВ.

КЎЧАТ ЭКИНГ, БОҒ ҚИЛИНГ!

Шу йил 20 мартгача республикамиз областлари, Қорақалпоғистон Автоном Республикаси ва Тошкент шаҳрида кўчат экиш топшириғи қуйидагича бажарилди: Бухоро областида 6 миллион ўрнига 6 миллион 804 минг 300 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 113.4 процент бажарилди. Қашқадарё областида 5 миллион 500 минг ўрнига 5 миллион 270 минг 800 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 95.8 процент адо этилди. Фарғона областида 7 миллион 600 минг ўрнига 6 миллион 828 минг 700 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 89.8 процент бажарилди. Сирдарё областида 5 миллион 600 минг ўрнига 4 миллион 930 минг 300 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 88,4 процент адо этилди. Сурхондарё областида 4 миллион 400 минг ўрнига 3 миллион 841 минг 700 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 87.3 процент бажарилди. Тошкент шаҳрида 1 миллион 500 минг ўрнига 1 миллион 273 минг туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 84.9 процент адо этилди. Андижон областида 5 миллион 600 минг ўрнига 4 миллион 100 минг 400 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 71,4 процент бажарилди. Самарқанд областида 7 миллион 600 минг ўрнига 5 миллион 185 минг 400 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 68,2 процент адо этилди. Наманган областида 5 миллион 100 минг ўрнига 2 миллион 834 минг 100 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 55.6 процент бажарилди. Тошкент областида 5 миллион 300 минг ўрнига 2 миллион 670 минг 500 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 50.4 процент адо этилди. Хоразм областида 3 миллион 400 минг ўрнига 1 миллион 59 минг 800 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 31,1 процент бажарилди. Қорақалпоғистон АССРда 3 миллион 200 минг ўрнига 10 минг 400 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 0.3 процент адо этилди.

Шу муддатгача министрликлар ва идоралар бўйича кўчат ўтқазиш топшириғи қуйидагича бажарилди: Тошкент шаҳар ижроия комитети бўйича 1 миллион 367 минг ўрнига 1 миллион 242 минг 200 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 90,9 процент бажарилди. Ўзбекистон ССР Автомобиль йўллари қуриш ва фойдаланиш министрлиги бўйича 545 минг ўрнига 488 минг 400 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 89.5 процент адо этилди. Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик министрлиги бўйича 32 миллион 128 минг ўрнига 27 миллион 187 минг 700 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 84,6 процент бажарилди. Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги бўйича 1 миллион 732 минг ўрнига 1 миллион 446 минг 500 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 83,5 процент адо этилди. Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси бўйича 845 минг ўрнига 698 минг туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 82,6 процент бажарилди. «Голодностепстрой» бўйича 1 миллион 850 минг ўрнига 1 миллион 487 минг туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 80,4 процент адо этилди. Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги бўйича 3 миллион 40 минг ўрнига 2 миллион 348 минг 800 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 77,2 процент бажарилди. Ўзбекистон ССР Коммунал хўжалик министрлиги бўйича 3 миллион 730 минг ўрнига 2 миллион 783 минг 300 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 74,6 процент адо этилди. Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги бўйича 497 минг ўрнига 363 минг 200 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 73 процент бажарилди. Ўзбекистон ССР Озиқ-овқат саноати министрлиги бўйича 4 миллион 236 минг ўрнига 2 миллион 85 минг 800 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 48,8 процент адо этилди. Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Ўрмон хўжалиги давлат комитети бўйича 10 миллион 790 минг ўрнига 4 миллион 599 минг 500 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 42,6 процент бажарилди.

Республика бўйича пландаги 60 миллион 800 минг ўрнига 44 миллион 730 минг 400 туп кўчат ўтқазилди ва топшириқ 73,6 процент бажарилди.

БЕДА ЭКИШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА

1970 йил 25 мартга бўлган

МАЪЛУМОТ

(гектар ҳисобида)

Биринчи стун — областлар, иккинчи стун — беда экиш плани, учинчи стун — экилган майдон, тўртинчи стун — планнинг бажарилиш проценти, бешинчи стун — шу жумладан бошқа экинларга аралаштириб экилган беда

Самарқанд	12000	14975	124,0	9267
Сирдарё	22000	24653	112,0	10876
Қашқадарё	7500	7663	102,2	1405
Бухоро	11000	10974	99,8	10654
Андижон	10500	10393	99,0	10187
Сурхондарё	8000	7674	95,9	7322
Фарғона	11000	9333	84,8	7020
Тошкент	13000	10482	80,6	9180
Наманган	9000	6767	75,2	6717
Хоразм	6000	1192	19,9	829
ҚҚ АССР	10000	393	3.9	280
Республика:	120000	104499	87,1	73737

Ҳалқаро ҳаёт

БОЛГАР—СОВЕТ ДЎСТЛИГИ ОЙЛИГИ

СОФИЯ. 24 март. ТАСС мухбири Д. Бочаров хабар беради:

Кеча бу ерда Болгар — Совет дўстлиги ойлиги тантанали вазиятда очилди.

Болгария Компартияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Болгар — Совет дўстлиги умумхалқ комитетининг раиси Ц. Драгойчева икки қардош халқларнинг дўстлиги тўғрисида, Болгарияда Ленин ғояларининг тантанаси ҳақида доклад қилди. Совет космонавт учувчиси Г. Т. Береговой йиғилиш аҳлига қизғин салом сўзларини айтди.

Ойлик В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига бағишланади. Бутун мамлакатда Болгар — Совет дўстлиги йиғилишлари ва кечалари ўтказилади. Шаҳар ва қишлоқларда В. И. Ленин ҳақидаги фильмлар намойиш қилинади, Лениннинг ҳаёти ва фаолияти тўғрисида, СССР ва Болгарияда Ленин ғояларининг амалга ошганлиги тўғрисида лекциялар ўқилади. Аср бошида Ленин «Искра»си Россияга юбориб турилган йўл бўйлаб юриш ўтказилади.

АНГЛИЯДА ЛЕНИН ЮБИЛЕЙИ

ЛОНДОН, 24 март. ТАСС мухбири. **Н. Туркатенко** хабар беради:

Лондон университетининг энг катта аудиторияларидан бирида Кембриж университетининг профессори Морис Добб В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигига бағишлаб ўқиган лекцияси тантанали вазиятда ўтди. Лекцияни СССР билан маданий алоқалар жамияти жаҳонда биринчи социалистик давлат асосчиси туғилган куннинг 100 йиллиги шарафига кенг кўламда ўтказувчи тадбирлар программаси доирасида ташкил қилган эди.

В. И. Ленин ғоялари инсоният жамияти тараққиётининг бутун йўлига улуғвор таъсир кўрсатди, деб таъкидлади ўз лекциясида М. Добб. У Ленин асарларининг аҳамияти, Россия ва жаҳоннинг бошқа мамлакатларида революцион ҳаракат учун В. И. Лениннинг амалий фаолиятига муфассал тўхталди, В. И. Ленин социалистик давлатнинг амалий фаолияти, пролетариат диктатураси, революцион ҳаракат ташкилий муваффақияти ва ғалабасининг гарови бўлмиш янги типдаги партиянинг низом қоидаларини муфассал ишлаб чиққанлигини айтди.

Лекциядан сўнг СССР билан маданий алоқалар жамияти аъзоларининг Совет Иттифоқининг Буюк Британиядаги элчихонаси вакиллари билан, бошқа социалистик давлатлар элчихоналарининг вакиллари билан дўстона учрашуви бўлиб ўтди.

МИЛЛИОНИНЧИ ЗИЁРАТЧИ

ОСАКА. 24 март. (ТАСС). Фукуи шаҳрининг 37 яшарли фуқароси Тецуо Ока бугун Осака шаҳрида очилган «ЭКСПО-70» жаҳон виставкасидаги Совет Иттифоқи павильонини зиёратчиларининг миллионинчиси бўлди. «ЭКСПО-70» совет секциясининг бош комиссари Б. А. Борисов Ока ва унинг тўрт яшар қизи Наокага эсдалик совға—улкан «Матрёшка»ни тақдим қилди.

Б. А. Борисов эсдалик совғани тақдим қилар экан, виставка очилганининг ўнинчи кунидаёқ Совет павильонига миллионинчи зиёратчининг кириши Совет Иттифоқига, совет халқининг ҳаётига қизиқиш жуда катта эканлигининг далилидир, деди.

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

◆ **БЕЛГРАД.** Сплит шаҳридаги кемасозлик корхонасида Совет Иттифоқининг буюртмаси билан қурилган 20.800 тонна юк кўтарадиган танкерни сувга тушириш маросими бўлди. Сплит кемасозлик корхонасида СССР учун шу билан бешта кема қуриб берилди.

◆ **НЬЮ-ЙОРК.** Ассошиэйтед пресс агентлигининг мухбири Гватемала шаҳридан хабар беради: Гватемала миллий конгресси полковник Карлос Арана Осориони мамлакат президенти қилиб тайинлади. Арана Осорио яқинда ўтказилган президент сайловларида энг кўп овоз олган эди. (ТАСС).

ВИЗИТ АРАФАСИДА

ТЕҲРОН. Эрон матбуоти, радиоси ва телевидениеси СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорнийнинг Эронга қиладиган расмий визитига катта аҳамият бермоқда.

«Н. В. Подгорнийнинг визити,— деб ёзади «Оёндигон» газетаси,— СССР ва Эрон халқлари учун шонли кунларда, В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги арафасида бўлади. В. И. Ленин икки мамлакат ўртасида дўстона муносабатларга асос қўйган эди. Совет Иттифоқи президентининг визити Эрон билан Совет Иттифоқи ўртасидаги дўстлик, ҳамжиҳатлик ва ҳамкорлик ишига янги муҳим ҳисса бўлиб қўшилажагига шак-шубҳа йўқ».

«Иране трибюн» журнали бу визит «Совет — Эрон иқтисодий ва савдо муносабатларини янада мустаҳкамлаб, Эроннинг шимолдаги қўшниси билан муносабатларини янада ривожлантиришига муҳим ҳисса бўлиб қўшилади», деган умид билдиради. Журнал икки мамлакат савдо-сотиқ ҳамкорлигига юксак баҳо бериб, Эрон Совет Иттифоқи билан савдо-сотиқ қилаётганлиги туфайли ўз иқтисодий тараққиёти учун ғоятда зарур саноат машина-ускуналари олиб турибди, деб ёзади.

Совет Иттифоқи билан Эрон ўртасидаги савдо-сотиқ сўнгги йилларда айниқса тез ривожлана бошлади. Масалан, 1965 йилдан 1969 йилгача икки мамлакатнинг бир-бирларига товар етказиб бериши олти баравардан зиёд кўпайди.

Совет — Эрон иқтисодий ҳамкорлиги муваффақиятлари ривожланиб бормоқда. Чегарадаги Аракс дарёсида икки мамлакат биргалашиб гидроузел қурмоқда. Совет Иттифоқининг иқтисодий ва техникавий ёрдами билан Эрондаги Исфаҳон шаҳри яқинида металлургия заводи, Аракда машинасозлик заводи ва бошқа объектлар қурилмоқда. Совет мутахассислари Эрон ишчи ва инженерлари билан яқин ҳамкорликда Транс-Эрон магистрал газ қувури ётқизишмоқдаки, Эроннинг нефтли районларидан чиққан табиий газ ана шу қувур орқали Совет Иттифоқига етказиб бериб турилади. Теҳронда чиқадиган «Кейхан интернэшнл» газетаси Совет — Эрон иқтисодий ва техникавий ҳамкорлиги «икки дўстона қўшни мамлакатлар биргалашиб табиий бойликлардан ўз манфаатлари учун қанчалик фойдалаана олишларига яна бир ёрқин тимсолдир», деб ёзади.

ЯПОНИЯ. Осака шаҳридаги «ЭКСПО-70» жаҳон виставкасида. Суратда: кўргазмадаги совет павильонининг кўргани кирганлар В. И. Ленинга бағишланган китоблар билан танишмоқдалар.

С. Преображенский телефотоси.

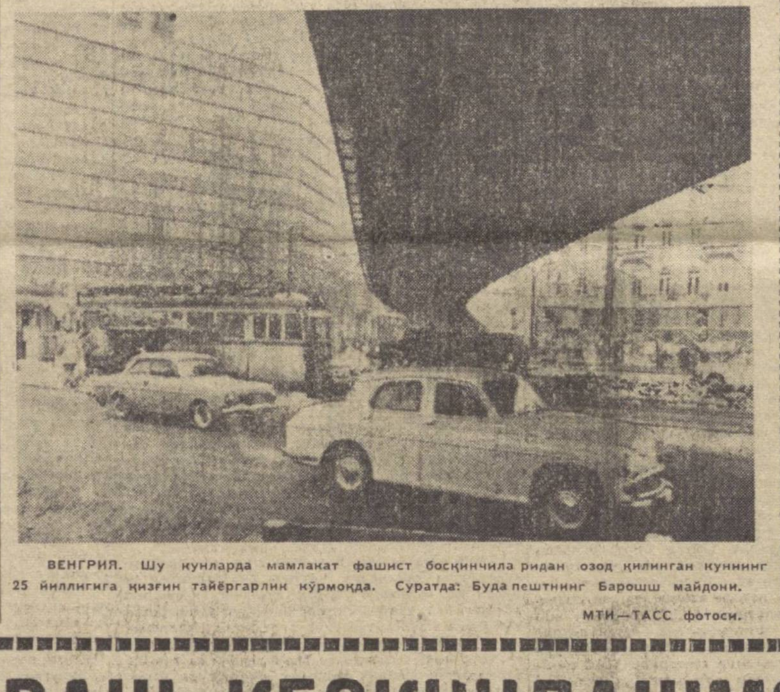

ВЕНГРИЯ. Шу кунларда мамлакат фашист босқинчиларидан озод қилинган куннинг 25 йиллигига қизғин тайёргарлик кўрмоқда. Суратда: Будапештнинг Барошш майдони.

МТИ—ТАСС фотоси.

1973 ЙИЛГИ ЖАҲОН ЧЕМПИОНАТИ МОСКВАДА ЎТАДИ

СТОКГОЛЬМ. Муз хоккейи халқаро уюшмасининг шу кунларда Стокгольмда ўтаётган конгресси 1973 йилги жаҳон хоккей чемпионати Москвада ўтказилади, деган қарор келди.

1972 йилда Олимпиада мусобақасидан ташқари ундан бирмунча вақт кейинроқ Чехословакияда Жаҳон ва Европа чемпионати мусобақасини ўтказишга ҳам қарор қилинди. 1974 йилги жаҳон хоккей чемпионатини ташкил қилиш ҳуқуқи Финляндияга берилди. Маълумки, 1971 йил жаҳон чемпионати Швейцарияда ўтказилади.

А. НОВЕЛЛА ИСТЕЪФО БЕРДИ

РИМ. Умум Италия меҳнат конфедерацияси бош кенгашининг бу ерда бўлиб ўтган мажлисида Агостино Новелланинг шу конфедерация Бош секретарлиги лавозимидан истеъфога чиқарилиши маъқулланди. А. Новелла Италия Коммунистик партияси Марказий Комитетига ишга ўтиши муносабати билан ана шу қарор қабул қилинди.

А. Новелла 1957 йилдан бери Умум Италия меҳнат конфедерациясининг Бош секретари лавозимини эгаллаб келарди.

ҲИНДИСТОНДА ЗИЛЗИЛА

ДЕҲЛИ. ПТИ агентлигининг хабар беришича, Гужарот штатининг Броач шаҳрида бўлган зилзила натижасида 14 киши нобуд бўлган, 60 дан ошиқ киши шикастланган. Шу шаҳардаги салкам 100 та уй вайрон бўлган. Каттагина моддий зарар етказилган.

Гужаротнинг бошқа шаҳарларида ҳам кучи ўртача ер ости силкинишлари сезилиб турган.

(ТАСС).

АГРЕССИЯ ТЎХТАТИЛСИН!

◆ БОНН. (ТАСС). Кельн шаҳрининг демократлари транспарантлар кўтариб шаҳар кўчаларига чиқишди. Бу транспарантларга, АҚШ ва иттифоқчиларининг қўшинлари Жанубий Вьетнамдан дарров олиб чиқиб кетилсин, деган талаблар ёзилган, шунингдек Ғарбий Германия ҳукуматидан Американинг жиноятկорона урушини ҳар қандай қўллаб-қувватлашни тўхтатиш ва Сайгондаги режим билан муносабатларни узиш талаб қилинган.

Рур саноат областининг маркази — Эссенда, Франкфурт-Майнда, Қайзерслаутернда ва Саарбрюккенда «Вьетнам вьетнамликларники», «Америка агрессорлари Вьетнамдан чиқиб кетсин» деган шиор остида шу кунларда норозилик намойишлари бўлиб ўтди.

◆ ОТТАВА. (ТАСС). Вьетнамдаги урушни тўхтатишни талаб қилаётган жамоат ташкилотлари вакиллари билан фермерларнинг Режайнда (Саскачеван вилояти) бўлиб ўтган конференциясида Вьетнам учун буғдой тўпловчи миллий комитет тузилди. Мамлакатнинг бир қанча қишлоқ хўжалик вилоятларида шу мақсадда вилоят комитетлари тузилмоқда. Канада фермерлари Вьетнам халқига кўмаклашайлик деган чақириққа бажонидил қўшилмоқдалар.

◆ БУЭНОС-АЙРЕС. (ТАСС). Вьетнам халқи билан бирдамлик ҳаракатининг фавқулодда мажлиси ўтказилганидан кейин Аргентинадаги шу ташкилот эълон қилган ҳисобномада айтиладики, Шарқи-Жанубий Осиёдаги вазият кескинлашганлиги Лаос, Камбоджа ва Вьетнамга доир Женева битимларини бузаётган АҚШ аралашувини кенгайтираётганлигининг оқибати бўлди.

Фавқулодда мажлис делегатлари Аргентина халқига қаратилган бу хитобномани маъқулладилар. Шу хитобномада «Американинг Шарқи-жанубий Осиёдаги қуролли аралашувига қарши, АҚШ ва унга қарам мамлакатларнинг қўшинларини тезроқ чиқартириб юбориш ва шу тариқа шу райондаги халқларга тинчликни, ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини, демократия ва миллий мустақилликни таъминлаб бериш учун» курашни кучайтириш кераклиги таъкидланди. Шарқи-жанубий Осиёдаги урушнинг кенгайиб бораётганлиги бутун дунёда тинчликни хавф остида қолдирмоқда, дейилади хитобномада.

Мажлис қатнашчилари агрессорларнинг қўшинларини Вьетнамдан олиб чиқиб кетишни талаб қилиб президент Никсонга бериладиган арзномага 120 минг имзо тўплашга қарор қилдилар.

РАМЗИЙ ТЕРМА КОМАНДА

Жаҳон футболининг энг атоқли футболчиларидан тузилган жаҳоннинг рамзий терма командасининг дарвозабони қилиб Лев Яшин кўрсатилди. Бу командага 1950 йилдан бошлаб ўз миллий командалари учун ўйнаган спортчилар киритилди. Англиядаги «Уорлд спортс» журнали 35 мамлакатнинг 80 футбол шарҳчиси ўртасида бу команда состави ҳақида савол-жавоб ўтказди. Яшин учун 69 овоз тўпланди. Энг кўп овоз — 76 овоз Пелега берилди. Ана шу футболчилардан ташқари 11 спортчи составига бразилиялик Жалма Сантос, инглизлардан Билл Райт, Стенли Мэтьюз, Бобби Чарльтон, аргентиналик Ди Стефано ва бошқалар кирган.

Ҳаммаси бўлиб 44 спортчи киритилган умумий рўйхатда бизнинг яна бир футболчимиз — Валерий Воронин бор. Воронин учун 10 овоз тўпланди. (ТАСС мухбири).

ИШ ТАШЛАГАНЛАРГА ҚАРШИ ҚЎШИНЛАР

ВАШИНГТОН, 24 март. (ТАСС). Президент Никсон Нью-Йорк почтачиларининг забастовкасини барбод этмоқ учун қўшинлардан фойдаланиш тўғрисида буйруқ берди. Бу забастовка Қўшма Штатларнинг ана шу катта шаҳридаги почта алоқасининг бутун системасини тўхтатиб қўйди.

Никсон иш ҳақи оширилишини талаб қилаётган почта ходимлари забастовкасига бағишлаб, радио ва телевидение орқали берган махсус баёнотида АҚШнинг бошқа шаҳарларида почтани етказиб бериш вазифаларини ўз зиммасига олиш тўғрисида қўшинларга буйруқ бераман, деб дўқ қилди. Президент почта бўлимларининг «қонунга хилоф равишда ишламаётганлигига қарши ҳамма зарур чораларни» кўриш учун юстиция министрига вазифа топширганлигини ҳам маълум қилди. Никсон «минг-минглаб ишчилар қонунга хилоф забастовкада қатнашиб турган экан» почта ходимларининг иш ҳақини ошириш тўғрисидаги талаблари хусусида ҳукумат музокаралар олиб боролмайди, деди.

Никсон гапириб бўлиши биланоқ, Оқ уй АҚШ президенти «мамлакат фавқулодда ҳолат вазиятида» эканлигини эълон қилганлигини билдирди. Президент почта ходимларининг забастовкаси натижасида вужудга келган аҳвол муносабати билан зарур бўлган ҳамма ерларда қуролли кучларни ишга солиш тўғрисида АҚШ мудофаа министри Лэйрдга ҳам вазифа топширди.

Америка матбуотининг маълумотларига кўра, Американинг салкам 200 шаҳрини қамраб олган забастовкада 18 мингдан ошиқ киши қатнашмоқда.

Пентагон АҚШ армияси, ҳарбий ҳаво кучлари ва ҳарбий денгиз кучларининг 2,5 минг кишидан иборат бўлинмаларини Нью-Йоркка ташлаш тўғрисида буйруқ берилганлигини эълон қилди. Айни пайтда меҳнат ва почта министрлари маъмурият иш ташлаганлар билан можарода қаттиқ йўл тутиш ниятида эканлигини таъкидлашди.

КУРАШ КЕСКИНЛАШМОҚДА

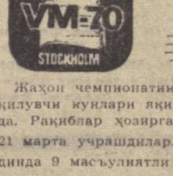

Жаҳон чемпионатининг ҳал қилувчи кунлари яқинлашмоқда. Рақиблар ҳозиргача ўзаро 21 марта учрашдилар. Яна олдинда 9 масъулиятли учрашув турибди. «Юханнесхоф» муз саройи гумбази остида 6 марта Совет Иттифоқи байроғи кўтарилиб, гимнимиз янгради. Хоккейчиларимиз тантана қилдилар.

Лекин тиниб-тинчимас мухлислар ҳамон ташвишда. Шведларнинг аввалига бараварлашиб қолгани, кўпларни анча таҳликага солиб қўйди ҳам. Улардан бири:

— Энди командамиз яна ютқазгудек бўлса чемпионлик бой бериладн деяверинг,— деса:

— Ҳали кўрасиз. Чехословаклар ҳам бўш келмаса керак. Бугун ё ютади, ё бўлмаса дуранг қилади дейди бошқаси.

— Шведлар анойи-ми! Чемпионликка қўли етай деб турганда осонликча «жон» бермас.

— Нима бўлса ҳам командамизнинг мавқеи баланд. Бир мағлубият қимматга тушгани билан яна ўнгланиб олди-ку! Энди иккита тўсиқ қолди. У ҳам енгиб ўтилса...

Булар телевизор олдида Швеция—Чехословакия ўйинини бетоқатлик билан кутиб ўтирган мухлисларнинг бахси, холос. Ҳақиқатда эса, ҳали вазият кескин. Рақиблар аламзада. Улар охирги имкониятларини ишга солишмоқда. Ҳар бир очко учун шиддатли «жанг» бормоқда. Ҳозирча ўринлар ойдинлашиб қолгандай кўринса-да, хоккейнинг тасодифларга бой эканини унутиш ярамайди. Ҳамма нарса қолган уч асосий ўйинда ҳал бўлади.

Бу чемпионатда ҳам бир олам гап-сўз туғдирган фин командасининг шуҳрати узоққа бораолмади. Айрим таниқли мутахассисларнинг финларнинг ажойиб маҳорати ҳақидаги гаплари эндиги кунда анча пучга чиқиб қолди. Уларнинг чехословак хоккейчиларидан 9:1 ҳисобида мағлуб бўлганини кўплар тасодиф деб ўйлаган эди. Лекин куни-кеча совет командаси чемпионатда энг йирик 16:1 ҳисоб билан фин хоккейчиларини тор-мор келтириб ташлади. Бу ўйиндан кейин журналистларнинг «финларга нима бўлди» деган саволларига команда тренери елкасини қисиб: «билолмадим. тушуна олмай қолдим. Менгина эмас, бутун ўйинчиларнинг ҳам боши қотган» — деди.

Швед газеталари бундан бир неча вақт аввал «командамиз «чок» очишга шай» деб ёзганларича бор экан. Биз буни биринчи даврада улар командамиздан ҳар қалай устун келганликларида, очколарини тенглаштириб олиб, пешқадамликка даъвогар бўлиб қолганида кўрдик. Швед командаси совет хоккейчиларини 16 йил ичида энди иккинчи марта енгаолгани ҳам уларнинг руҳи бу йил анча баландлигидан дарак бермоқда.

Чехословак хоккейчилари бу чемпионатда ҳар қачонгидан аламзада. Бунга сабаб совет хоккейчилари улар устидан ғалаба қилиб, икки йиллик анъанани бузиб юборганликларида бўлди. Шундан кейин чехословак командаси қаттиқ ҳужумкорлик йўлига ўтиб олди. Командалар аввал финларни, кейин Польша хоккейчиларини йирик ҳисоб билан мағлубиятга учратганининг боиси ҳам шунда. Куни-кеча эса, майдон эгаларининг курагини ерга тегизиш иштиёқида ўйинга тушдилар. Бу нарса икки марта мағлубият аламини тотган чехословак хоккейчиларининг бу сафар қандай бўлмасин, «уч» олиш ва тенглашиш мақсадлари бор эканида кўринди.

Ана шу иштиёқ, ана шу ҳужумкорлик ўз самарасини берди. Олтин медаль учун курашда бор имкониятларини ишга солаётган, ҳарна бўлса-да, саккиз йиллик танаффусдан кейин ниҳоят энди чемпион бўлишга қаттиқ киришган швед командасининг қанчадан-қанча ҳужумларини барбод қилиб, дуранг натижага эришдилар. Бу дуранг шведларга қимматга тушса керак. Энди уларнинг мавқелари анча пасайиб қолди. Лекин бу кейинги ўйинларнинг кескинлигини ошириб юборса ҳам ажаб эмас.

Пешқадамликни қўлдан бермай келаётган севимли командамиз ўтган ўйинларни юқори натижа билан якунлаб ҳамон чемпионликка даъвогар бўлиб турибди. Совет хоккейчиларининг айниқса, финлар билан бўлган иккинчи учрашуви катта шов-шувларга сабаб бўлди. Чемпионатда биринчи марта энг катта ҳисоб билан ғалабага эришилди. Ҳатто матбуот рўйхатларида бомбардирларнинг номларини ёзишга жой етишмай қўшимча рўйхат очишга тўғри келди. Шунингдек, чемпионатда илк бор ана шу ўйинда ғолиб команда ҳужумчиларидан шайба киритмаганлари қолмади.

М. МАНСУРОВ,
Ҳ. НОСИРОВ.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» РЕДАКЦИЯСИГА

Жон-дилдан севган турмуш йўлдоши, отамиз, бобомиз бўлмиш Тошмуҳаммад Ниёзович Қориниёзов вафоти сабабли оғир жудоликка учраганлигимиз муносабати билан бизга ҳамдардлик билдирган барча ташкилотларга, дўстлар ва ўртоқларга газетангиз орқали самимий миннатдорчилик билдиришингизни сўраймиз.

ҚОРИНИЁЗОВлар оиласи.

Редактор
М. ҚОРИЕВ.

РАДИО БУГУН

6.15 — Тонгги концерт, 8.25 — Ўзбекистон радиоси ва телевидениеси солистларининг концерти, 9.30 — Қўшиқлардан қўшиқларга, 10.30 — «Улуғвор Ватаним». Концерт. 11.15 — Аҳолига — граждан мудофааси ҳақида, 11.30 — Ёш композиторлар асарлари, 12.15 — «Олмалиқ» рух заводи қурилишида» (русча), 12.25 — Олмалиқ рух заводи қурувчилари учун концерт, 13.30 — Э. Григ ва Я. Сибелиус асарларидан концерт, 15.15 — «Саломатлик — туман бойлик», 15.20 — Музика маданияти радиоуниверситети, 16.10 — Самарқанд шаҳрининг 2500 йиллигига. «Тарих саҳифалари». Адабий-музикали композиция, 16.50 — «Правда» газетасининг обзори, 17.00 — «Ғижжакчи Шуҳрат Йўлдошев», 18.00 — «Қишлоқ буюртмалари муддатидан олдин бажарилсин» (репортаж), 18.10 — «Гулсара» операсидан парчалар, 19.20 — Татар куйлари, 20.00 — «ЁШЛИК» радиостанциясининг программаси, 21.00 — Халқаро мавзуларда суҳбат, 21.10 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун концерт, 22.20 — Вальслар, 22.40 — В. И. Ленин ҳақида ҳикоялар, 23.15 — Мақом кечаси.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

10.55 — **Тошкент** кўрсатади. **Ўзбек тилида:** 11.00 — **«Африкадан келган хат»** (ёш томошабинлар театридан олиб кўрсатилади), 12.20 — **«Қувноқ карусель»**, 12.30 — **«Балиқчи ва балиқ ҳақида эртак»** (болалар учун кинофильмлар), 13.00 — **Москва** кўрсатади, 13.15 — **«Сомбреро»** (бадиий фильм), 17.55 — **Тошкент** кўрсатади. **Рус тилида:** 18.00 — Телеянгиликлар, 18.15 — Ишчи—фахрли ном, 18.55 — **«Деразадаги жирафа»** (бадиий фильм), **Ўзбек тилида:** 20.05 — Телеянгиликлар, 20.20 — Шаҳарларимиз осойишталиги учун, 20.50 — «МЕНИ КУТГИЛ» (адабий музикали эшиттириш), 21.30 — Ленинизм — давримиз байроғи, 21.45 — Совет Ўзбекистони композиторлари: Абдураҳим Муҳамедов.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 — **Тошкент** кўрсатади. 18.25 — Янгиликлар. 18.45 — Барча резервлар — амалда, 19.15 — Баҳор концерти, 20.00 — **Москва** кўрсатади.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

20.00 — **Тошкент** кўрсатади. 20.20 — Гўзаллик инсонга, 20.40 — **«Ўн саккизинчи йил»** (бадиий фильм). 22.00 — Павел Лисициан куйлайди.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 27/III да **Доктор Айболит** (кундузи), **Лайли ва Мажнун** (кечқурун). 28/III да **Этик кийган мушук** (кундузи), **Травиата** (кечқурун). 29/III да **Зулматдан зиё** (кундузи), **Севги тумори** (кечқурун).

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 27/III да **Мирзо Улуғбек** (кундузи), **Қонли сароб** (кечқурун). 28/III да **Олтинчи июль** (кундузи), **Олтин девор** (кечқурун).

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 27/III да **Навоий Астрободда** (кундузи), **Қайнона** (кечқурун). 28/III да **Ажаб савдолар** (кундуз ва кечқурун).

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 27/III да **Освенцим жаллодлари**, 28/III да **Баҳс**, 29/III да **Баҳс**.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **«СУВДАГИ ЖОЗИБАЛАР»** янги аттракциони.

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — 27/III да **«ШЕЪРИЯТ КЕЧАСИ»**.

КИНО

Доктор Гомернинг акаси — «ЧАЙКА», «СПУТНИК», НАВОИЙ номли, «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Қирқ биринчи йил олмалари (эрталаб соат 11 да), **Беш кунлик хордиқ** (кундуз ва кечқурун) — САНЪАТ САРОЙИ.

Кўҳна мачитдаги учрашув — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

«УЗМЯСОРИБТОРГ»НИНГ ТОШКЕНТ ШАҲАР УЛГУРЖИ КОНТОРАСИГА

катта товаршунослар ва товаршунослар, катта омборчилар ва омборчилар, компрессор цехига машинистлар, электр юк ташиш машинасига ҳайдовчилар, монтёрлар, аккуляторчилар, дурадгорлар, юкчилар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Олтинкўл кўчаси, 2-проезд, 115 уй, кадрлар бўлими (5-трамвай, 7, 22, 26 автобусларнинг «Рисовая кўчаси» бекати).

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси № 26. Редактор — 336545. Редактор ўринбосарлари — 337914, 339323. Масъул секретарь — 334455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283. Партия турмуши — 333469. Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331455. Халқаро ҳаёт — 331216. Саноат капитал қурилиш ва транспорт — 334780. Совет қурилиши — 333258. Қишлоқ хўжалиги — 337604. Адабиёт ва санъат — 332036, 337221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451. Маҳаллий ахборот ва спорт — 332347. Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553. Иллюстрация — 334524. Стенографистка — 337343. Корректура — 337182. Эълонлар — 332112. Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ. Андижон — 48—85, Бухоро 3—31—42, Қарши — 38—42, Нукус — 42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Урганч 34—55, Гулистон — 22—09.

№ Г. — 71. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. Индекс 64583. Р. 02367.